

Ανακοίνωση της Επιτροπής σχετικά με τα διαρθρωτικά ταμεία και ο συντονισμός τους με το Ταμείο Συνοχής

Κατευθυντήριες γραμμές για τα προγράμματα της περιόδου 2000 έως 2006

(1999/C 267/02)

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Σκοπός των κατευθυντηρίων γραμμών

Ο βασικός στόχος των διαρθρωτικών πολιτικών και της πολιτικής της συνοχής της Ένωσης είναι να συμβάλουν στη μείωση των οικονομικών και κοινωνικών ανισοτήτων. Οι πολιτικές αυτές στηρίζουν εθνικές και περιφερειακές πολιτικές στις ασθενέστερες περιφέρειες και στις εθνικές και περιφερειακές αγορές εργασίας. Ενώ ο καθορισμός των αναπτυξιακών προτεραιοτήτων είναι κατά κύριο λόγο ευθύνη των κρατών μελών και των περιφερειών, η συγχρηματοδότηση των προγραμμάτων από την Ευρωπαϊκή Ένωση απαιτεί να λαμβάνονται επίσης υπόψη οι κοινοτικές προτεραιότητες, ώστε να προωθείται η κοινοτική διάσταση της οικονομικής και κοινωνικής συνοχής.

Για το λόγο αυτό και σύμφωνα με το άρθρο 10 παράγραφος 3 του κανονισμού του Συμβουλίου (ΕΚ) αριθ. 1260/1999, που καθορίζει τις γενικές διατάξεις που διέπουν τα διαρθρωτικά ταμεία, η Επιτροπή υιοθέτησε τις παρακάτω γενικές και ενδεικτικές οδηγίες περί των σχετικών και συμφωνηθεισών κοινοτικών πολιτικών, σε σχέση με τους στόχους των ταμείων. Σκοπός των οδηγιών είναι να βοηθήσουν τις εθνικές και περιφερειακές αρχές να προετοιμάσουν τις προγραμματικές τους στρατηγικές για τους στόχους 1, 2 και 3 των διαρθρωτικών ταμείων και τη σύνδεσή τους με το Ταμείο Συνοχής. Σκοπός τους είναι να καθορίσουν τις προτεραιότητες της Επιτροπής, βάσει τόσο της εμπειρίας του παρελθόντος από την υλοποίηση των προγραμμάτων, όσο και των ισχυουσών κοινοτικών πολιτικών για τις διαρθρωτικές ενισχύσεις. Οι προτεραιότητες αυτές θα πρέπει να συμβάλουν στη διασφάλιση της καλύτερης δυνατής χρήσης της κοινοτικής συνδρομής σε εθνικό και περιφερειακό επίπεδο. Το παρόν έγγραφο επισημοποιεί τις κατευθυντήριες γραμμές που υιοθετήθηκαν ήδη από την Επιτροπή στις 3 Φεβρουαρίου 1999.

Ο προγραμματισμός της συνδρομής από τα διαρθρωτικά ταμεία για την περίοδο 2000 έως 2006 θα υλοποιηθεί στα πλαίσια καθενός από τους τρεις στόχους, σύμφωνα με τον νέο κανονισμό. Παρά ταύτα, οι οδηγίες παρουσιάζονται βάσει θεματικών προτεραιοτήτων, διότι θα πρέπει να λαμβάνονται υπόψη στα πλαίσια του κάθε στόχου σε διαφορετικό βαθμό, σύμφωνα με την ειδική κατάσταση του κράτους μέλους και της περιφέρειας.

Οικονομική και κοινωνική συνοχή: αύξηση και ανταγωνιστικότητα της απασχόλησης

Εν μέρει χάρη στη στήριξη των διαρθρωτικών ταμείων και του Ταμείου Συνοχής, από την μεταρρύθμιση του 1988 και μετά, σήμερα έχουμε σαφή σημεία οικονομικής και κοινωνικής σύγκλισης, ιδίως στις αναπτυξιακά καθυστερημένες περιφέρειες και οι οποίες είναι επιλέξιμες δυνάμει του στόχου 1. Εντούτοις, εξακολουθούν να παραμένουν ουσιώδη κενά μεταξύ των περιφερειών τα οποία απαιτούν προσοχή, όσον αφορά το περιφερειακό εισόδημα, τις υποδομές και το ανθρώπινο δυναμικό καθώς και την ανταγωνιστικότητα των επιχειρήσεων. Περαιτέρω, παρά τη μείωση της ανεργίας στην

Ένωση, το συνολικό επίπεδο της ανεργίας και οι περιφερειακές της ανισότητες παραμένουν σε απαράδεκτα επίπεδα. Ως εκ τούτου, η δημιουργία θέσεων απασχόλησης θα εξακολουθεί να παραμένει η διαρθρωτική πρόκληση που αντιμετωπίζει η Ένωση.

Η επόμενη γενιά προγραμμάτων θα πρέπει να συμβάλει στη συνέχιση της μείωσης όλων αυτών των ανισοτήτων και στο να τεθούν οι προϋποθέσεις που θα εξασφαλίζουν την μακροπρόθεσμη ανάπτυξη των περιφερειών, δεδομένου ότι μόνο μέσω της στήριξης για τη βιώσιμη ανάπτυξη και για τη βελτίωση της ανταγωνιστικότητας στις περιφέρειες θα ενισχυθεί και θα διατηρηθεί η απασχόληση.

Η ευρωπαϊκή στρατηγική για την απασχόληση

Η ανάπτυξη κατάλληλων στρατηγικών για την προώθηση της δημιουργίας απασχόλησης θα διευκολυνθεί από την υλοποίηση των εθνικών σχεδίων δράσης για την απασχόληση των κρατών μελών, όπως απαιτεί η ευρωπαϊκή στρατηγική για την απασχόληση η οποία προβλέπεται στην συνθήκη του Άμστερνταμ. Τα σχέδια αυτά, τα οποία καταρτίζονται βάσει κοινών κατευθυντηρίων γραμμών για την απασχόληση που εγκρίθηκαν από το Συμβούλιο, θα χρησιμεύσουν ως συνολικό πλαίσιο για μέτρα στήριξης των πολιτικών απασχόλησης στα πλαίσια των διαρθρωτικών ταμείων, και ιδίως του Ευρωπαϊκού Κοινωνικού Ταμείου.

Οι προϋποθέσεις για τις επενδύσεις και η επίπτωση της ONE

Οι προσπάθειες των κρατών μελών να διατηρήσουν την μακροοικονομική σταθερότητα έχουν μεγάλη σημασία για τη δημιουργία των κατάλληλων συνθηκών για επενδύσεις. Καθώς αυτό προϋποθέτει συνεχή δημοσιονομική πειθαρχία, η ανάγκη ενός υψηλού επιπέδου δημόσιων επενδύσεων, ιδίως σε υποδομές, ενδέχεται να απαιτήσει μερική αναδιάρθρωση των κυβερνητικών δαπανών. Θα πρέπει επίσης να διερευνηθούν τα κατάλληλα μέσα για την εξισορρόπηση της δημοσιονομικής δαπάνης μέσω της συγχρηματοδότησης εκ μέρους του ιδιωτικού τομέα.

Για περιφέρειες εντός της ζώνης του ευρώ, η οικονομική και νομισματική ένωση (ONE) αυξάνει περαιτέρω την ολοκλήρωση στην ενιαία αγορά για την οποία οι διαφοροποιημένες οικονομικές δομές, το επιχειρηματικό περιβάλλον και οι εργαζόμενοι που έχουν προσαρμοστεί στις ανάγκες του ανταγωνισμού εντός της Ένωσης έχουν περισσότερη σημασία παρά ποτέ. Τα περιφερειακά προγράμματα θα πρέπει να το λαμβάνουν υπόψη τους.

Δύο οριζόντιες αρχές: βιώσιμη ανάπτυξη και ισότητα ευκαιριών

Στα πλαίσια της συνθήκης του Άμστερνταμ, τα χρηματοδοτικά μέσα της Ένωσης απαιτείται να εργαστούν, ταυτόχρονα και για τα μακροπρόθεσμο συμφέρον, με στόχο την οικονομική ανάπτυξη, την κοινωνική συνοχή και την προστασία του περιβάλλοντος, με άλλα λόγια, για τη βιώσιμη (αιεφόρο) ανάπτυξη. Περαιτέρω, το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της Βιέννης επιβεβαίωσε την πολιτική προτεραιότητα της ένταξης του περιβάλλοντος στις διαρθρωτικές και στη γεωργική πολιτική στα πλαίσια του προγράμματος δράσης 2000. Αυτό σημαίνει ότι ο προβληματισμός για το περιβάλλον,

και ιδίως η συμμόρφωση με την κοινοτική νομοθεσία για το περιβάλλον και την προστασία της φύσης θα πρέπει να ενταχθούν στον καθορισμό και τα μέτρα υλοποίησης που χρηματοδοτούνται από τα διαρθρωτικά ταμεία και το Ταμείο Συνοχής. Αυτό θα βοηθήσει επίσης να συμμορφωθεί η Ένωση με τις διεθνείς της δεσμεύσεις, όπως αυτές που δόθηκαν στο Κυότο και που αφορούν τις κλιματικές μεταβολές.

Η ισότητα ανδρών και γυναικών αποτελεί βασική δημοκρατική αρχή η οποία υπογραμμίζεται από τη συνθήκη του Άμστερνταμ. Η ένταξη της σε όλες τις πολιτικές δεν αποτελεί πλέον επιλογή αλλά υποχρέωση. Στο πλαίσιο αυτό, μια συνολική γενική προσέγγιση για την ισότητα των ευκαιριών θα πρέπει να εισαχθεί σε όλα τα προγράμματα των διαρθρωτικών ταμείων. Αυτό αφορά τόσο τις προσπάθειες για την προώθηση της ισότητας και ειδικά μέτρα για τη βοήθεια των γυναικών, όσο και την κινητοποίηση όλων των γενικών πολιτικών, λαμβάνοντας ενεργά και ανοικτά υπόψη στο στάδιο του σχεδιασμού τις πιθανές επιπτώσεις στην αντίστοιχη κατάσταση των ανδρών και των γυναικών.

Η αποτελεσματικότητα αυξάνεται από μια στρατηγική προσέγγιση και από την εταιρική σχέση

Μια ολοκληρωμένη προσέγγιση για την ανάπτυξη και τη μετατροπή πρέπει να αντικατοπτρίζεται στις μεθόδους προγραμματισμού ώστε το σύστημα υλοποίησης να γίνεται αποτελεσματικότερο.

Αφενός, ο εντοπισμός **ολοκληρωμένων στρατηγικών ανάπτυξης και μετατροπής**, οι οποίες κάνουν τη μέγιστη δυνατή χρήση συνεργιών μεταξύ των προτεραιοτήτων και των μέτρων για την υλοποίηση μιας συνεκτικής εικόνας, αποτελεί αρχική προϋπόθεση που πρέπει να ικανοποιείται στα σχέδια που καταρτίζουν τα κράτη μέλη. Οι ολοκληρωμένες αυτές πολυετείς στρατηγικές πρέπει να συγκεντρώνονται σε τρεις βασικές προτεραιότητες: αύξηση της ανταγωνιστικότητας των περιφερειακών οικονομιών, ώστε να δημιουργούνται σταθερές θέσεις απασχόλησης· αύξηση της απασχόλησης και της κοινωνικής συνοχής, κυρίως μέσω της αναβάθμισης των ανθρώπινων πόρων, και αστική και αγροτική ανάπτυξη στα πλαίσια μιας ισόρροπης ευρωπαϊκής επικράτειας.

Περαιτέρω, η δημιουργία **αποκεντρωμένης, αποτελεσματικής και ευρείας εταιρικής σχέσης** είναι βασικός παράγοντας στην επιτυχία των διαρθρωτικών προγραμμάτων. Η εταιρική σχέση, στην οποία συμπεριλαμβάνεται η αναβάθμιση των δεξιοτήτων των εταιρών, όπου αυτό είναι απαραίτητο, μεγιστοποιεί τις συνέργειες, αυξάνει τη δέσμευση όλων των εμπλεκόμενων σε περιφερειακό και τοπικό επίπεδο και απαιτεί ένα ευρύ φάσμα οικονομικών και πνευματικών συμβολών, κυρίως μέσω του συστήματος των συνολικών επιχορηγήσεων.

Δομή και αναλυτική βάση των κατευθυντηρίων γραμμών

Οι οδηγίες που ακολουθούν διαρθρώνονται βάσει τριών στρατηγικών προτεραιοτήτων που αναφέρονται ανωτέρω: πρώτον, την αντα-

γωνιστικότητα της περιφέρειας, δεύτερον, την κοινωνική συνοχή και την απασχόληση και, τρίτον, την ανάπτυξη αστικών και αγροτικών περιοχών (συμπεριλαμβανομένων ειδικών δράσεων για περιοχές στις οποίες παρουσιάζει ιδιαίτερη ανάπτυξη ο τομέας της αλιείας). Επιπλέον, λαμβάνουν πλήρως υπόψη την ανάλυση που περιλαμβάνεται στην έκτη περιοδική έκθεση για την κοινωνική και οικονομική κατάσταση και την ανάπτυξη των περιφερειών. Τέλος, περιλαμβάνουν επεξηγήσεις με μια σειρά βασικών παραδειγμάτων ορθής πρακτικής από τα τρέχοντα προγράμματα (1994 έως 1999).

Η Επιτροπή πιστεύει ακλόνητα ότι οι παρούσες ενδεικτικές οδηγίες μπορούν να συμβάλουν κατά τρόπο πολύτιμο στον εντοπισμό συνεκτικών και ισόρροπων αναπτυξιακών προτεραιοτήτων για τον επόμενο γύρο των προγραμμάτων.

ΜΕΡΟΣ 1: ΠΡΟΫΠΟΘΕΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΚΑΙ ΤΗΝ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ: ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΤΙΚΟΤΗΤΑ ΤΩΝ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΩΝ

I. Δημιουργία βασικών προϋποθέσεων για την ανταγωνιστικότητα των περιφερειών

Για να επιτευχθούν οι στόχοι της βελτίωσης της ανταγωνιστικότητας των περιφερειών και της ανάπτυξης που συνδέεται με αύξηση της απασχόλησης, θα πρέπει να προωθηθούν στις περιφέρειες οι κατάλληλες συνθήκες πλαίσιο και το κλίμα που ευνοεί την επιχειρηματική δραστηριότητα. Αυτό σημαίνει ότι οι επιχειρήσεις θα πρέπει να έχουν στη διάθεσή τους, για να μεγιστοποιήσουν την παραγωγή και την απασχόληση, ένα πλήρες φάσμα έμμεσης στήριξης, σε τομείς όπως οι φυσικές υποδομές, όπως και η έρευνα, η τεχνολογική ανάπτυξη και η καινοτομία.

Η χορήγηση συνδρομής για την ανάπτυξη των τομέων αυτών θα πρέπει να διέπεται από τις ακόλουθες γενικές θεωρήσεις:

- επενδύσεις σε υποδομές μεταφορών, ενέργειας και τηλεπικοινωνιών που χρηματοδοτούνται από το ΕΤΠΑ και την ΕΤΕπ θα πρέπει να αποδίδουν ιδιαίτερη έμφαση στη σύνδεση και διασύνδεσή τους με τα διευρωπαϊκά δίκτυα (ΔΕΔ) όπου απαιτείται η συμπλήρωσή τους,
- στα κράτη μέλη του Ταμείου Συνοχής, θα πρέπει να υπάρχει πλήρης συντονισμός μεταξύ της συνδρομής του ταμείου, του ΕΤΠΑ και, κατά περίπτωση, της ΕΤΕπ,
- όπου ενδείκνυται, θα πρέπει να ενθαρρύνεται η εταιρική σχέση μεταξύ του δημόσιου και του ιδιωτικού τομέα στην ανάπτυξη των υποδομών και στην παροχή υπηρεσιών (βλέπε κεφάλαιο περί χρηματοπιστωτικών τεχνικών),
- σε όλες τις περιπτώσεις, οι αρχές που διαχειρίζονται τα προγράμματα θα πρέπει να διασφαλίζουν ότι η συνδρομή χορηγείται σύμφωνα με τους κοινοτικούς κανόνες του ανταγωνισμού.

A. Υποδομές μεταφορών: βελτίωση δικτύων και συστημάτων

Αποτελεσματικά δίκτυα και συστήματα μεταφορών καλούνται να διαδραματίσουν ένα συστατικό ρόλο στη στήριξη της οικονομικής ανάπτυξης. Ο τομέας των επιχειρήσεων χρειάζεται να έχει αξιόπιστη και οικονομική πρόσβαση στις αγορές εισροών και εκροών, ενώ οι πολίτες χρειάζονται καλές υπηρεσίες μεταφοράς επιβατών για την πρόσβασή τους στην εργασία, στην κατάρτιση, στην αγορά και στην αναψυχή.

Ως εκ τούτου, τα μελλοντικά αναπτυξιακά περιφερειακά προγράμματα θα πρέπει να προωθούν βελτιώσεις των μεταφορών που αίρουν περιορισμούς που αντιμετωπίζουν οι επιχειρήσεις και οι επιβάτες, ενώ ταυτόχρονα λαμβάνουν υπόψη την ουσιαστική πρόοδο που θα έχει ήδη πραγματοποιηθεί μέχρι το τέλος της τρέχουσας περιόδου προγραμματισμού στα πλαίσια των διαρθρωτικών ταμείων και του Ταμείου Συνοχής. Οι επενδύσεις αυτές θα πρέπει να επιδιώκουν να μειώσουν τα μεταφορικά έξοδα, τη συμφόρηση και τον χρόνο ταξιδιού, και να βελτιώσουν την χωρητικότητα των δικτύων, την απόδοση και την ποιότητα των υπηρεσιών, συμπεριλαμβανομένης της ασφάλειας.

Οι προτεραιότητες για τις μεταφορές για την επόμενη περίοδο — ιδίως στις λιγότερο αναπτυγμένες περιφέρειες — θα πρέπει να συμβάλουν στην αποδοτικότητα, στην ισορροπία μεταξύ των τρόπων μεταφοράς, στην προσπελασιμότητα και τη βιωσιμότητά τους:

- **Αποδοτικότητα.** Παρά την μέχρι σήμερα πρόοδο, υπάρχουν συνεχιζόμενες ανάγκες για τη βελτίωση της αποδοτικότητας του συστήματος μεταφορών. Σε πολλές περιπτώσεις, αυτό ενέχει τον εκσυγχρονισμό και την αναβάθμιση της μεταφορικής υποδομής. Εξίσου σημαντικό, εντούτοις, είναι να προωθηθεί η καλύτερη διαχείριση του συστήματος μεταφορών. Αυτό μπορεί να περιλαμβάνει την ανάπτυξη ευφών συστημάτων μεταφορών και ενέργειες για την προώθηση της διαλειτουργικότητας μέσω της εναρμόνισης τεχνικών προτύπων. Το τελικό αποτέλεσμα θα πρέπει να είναι η ένταξη των διαφόρων μέσων μεταφοράς σε συνεκτικά συστήματα μεταφορών για τη μετακίνηση επιβατών και εμπορευμάτων.
- **Ισορροπία μεταξύ τρόπων μεταφοράς.** Επί του παρόντος, το μεγαλύτερο μέρος των επενδύσεων στις υποδομές των διαρθρωτικών ταμείων και του Ταμείου Συνοχής απευθύνεται στον τομέα των οδικών μεταφορών. Υπάρχουν σκέψεις για καλύτερη ισορροπία στην κατανομή της διαθέσιμης χρηματοδότησης κατά τη διάρκεια της επόμενης προγραμματικής περιόδου μεταξύ των μεταφορικών μέσων. Η ισορροπία απαιτείται επίσης μεταξύ των μεγάλων μεταφορών και των μικρής κλίμακας τοπικών βελτιώσεων στα συστήματα μεταφορών. Γενικά, πρέπει να δοθεί προτεραιότητα στην ανάπτυξη συνεκτικών διατροπικών και συνδυασμένων συστημάτων μεταφορών, συμπεριλαμβανομένης της ανάπτυξης των κόμβων μεταφόρτωσης/μετεπιβίβασης.
- **Προσπελασιμότητα.** Όπου είναι δυνατό, τα προγράμματα μεταφορών θα πρέπει να αντικατοπτρίζουν την ανάγκη βελτίωσης της προσπελασιμότητας των περιφερειών. Επιπλέον της συνδρομής για την ολοκλήρωση των ΔΕΔ στην επικράτεια των επιλέξιμων περιφερειών, είναι επίσης σημαντικές οι δευτερεύουσες συνδέσεις προς τα δίκτυα αυτά. Τέλος, θα πρέπει πάντα να λαμβάνονται υπόψη οι ανάγκες πρόσβασης ατόμων μειωμένης κινητικής ικανότητας.
- **Βιωσιμότητα.** Η κοινοτική χρηματοδότηση στον τομέα των μεταφορών θα πρέπει να ενσωματώνεται σε συνεκτικές στρατηγικές που υιοθετούνται από τα κράτη μέλη για την επίτευξη

βιώσιμων μεταφορικών συστημάτων, και αυτό αναγκαία περιλαμβάνει τόσο τη μείωση των περιβαλλοντικών επιπτώσεων από τις μεταφορές όσο και την ενθάρρυνση της στροφής προς τη χρήση βιώσιμότερων τρόπων μεταφοράς. Ιδίως, τα προγράμματα περιφερειακής ανάπτυξης πρέπει να είναι συνεπή προς τις δεσμεύσεις της Κοινότητας για τη μείωση των εκπομπών αερίων που συμβάλλουν στο φαινόμενο του θερμοκηπίου και αυτό απαιτεί ιδιαίτερες προσπάθειες στους τομείς των οδικών και αεροπορικών μεταφορών.

Στα κράτη μέλη του Ταμείου Συνοχής, υπάρχει ανάγκη για τον στενότερο δυνατό συντονισμό μεταξύ της συνδρομής του Ταμείου Συνοχής και αυτής του ΕΤΠΑ. Το Ταμείο Συνοχής έχει επίσης να διαδραματίσει σημαντικό σημαντικό ρόλο στην υλοποίηση των διευρωπαϊκών δικτύων μεταφορών, με ιδιαίτερη προσοχή στους διαδρόμους και του κόμβους του δικτύου, που θα έχουν τις μέγιστες επιπτώσεις στη συνοχή. Η συγκέντρωση της στήριξης του Ταμείου Συνοχής σε παρόμοια έργα έχει σημαντική προτεραιότητα.

Πέραν των μειονεκτικών περιφερειών, η ΕΕ, γενικά, είναι καλά εξοπλισμένη με βασικές υποδομές μεταφορών, αν και υπάρχουν ορισμένες αγροτικές περιοχές και περιοχές στις οποίες το έδαφος παρουσιάζει ιδιαίτερες δυσκολίες, στις οποίες εξακολουθούν να υπάρχουν κενά, καθώς και ορισμένες ελλείψεις στα δίκτυα των δημόσιων μαζικών μεταφορών. Οι επενδύσεις στις μεταφορικές υποδομές θα πρέπει στις περιπτώσεις αυτές να είναι περιορισμένες και να εστιάζονται κυρίως σε μικρής κλίμακας έργα. Από την άποψη αυτή το ΕΤΠΑ, σε συνδυασμό όπου είναι δυνατό με την ΕΤΕπ, θα πρέπει να συγκεντρώνει τις ακόλουθες ενέργειες: παροχή τοπικών συνδέσεων για τη βελτίωση των διαπεριφερειακών ή των τοπικών προσβάσεων· βελτίωση της συμβατότητας και της διαλειτουργικότητας των μεταφορικών υποδομών· ανάπτυξη διατροπικών κόμβων και κόμβων μεταφόρτωσης/μετεπιβίβασης, και στήριξη των αστικών και περιφερειακών συστημάτων δημόσιων μεταφορών.

Πολυτροπικά συστήματα μεταφορών

Τα πολυτροπικά συστήματα μεταφορών διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο στα προγράμματα του στόχου 2 στις Κάτω Χώρες. Παραδείγματος χάριν, στην περίπτωση της περιοχής Arnhem-Nijmegen, η οποία βρίσκεται στην επαρχία Gelderland στα ανατολικά της χώρας, η κεντρική θέση και η παρουσία σημαντικών ευρωπαϊκών αρτηριών μεταφορών στην εγγύς περιοχή τοποθετούν τις λειτουργίες μεταφοράς και διανομής της περιφέρειας στο επίκεντρο της αναπτυξιακής της στρατηγικής. Η πρώτη προτεραιότητα του προγράμματος είναι, ως εκ τούτου, η αύξηση της αποτελεσματικότητας των πολυτροπικών μεταφορών στην περιφέρεια. Αυτό περιλαμβανόταν στο πρόγραμμα 1994 έως 1996, και συνεχίστηκε στη δεύτερη προγραμματική περίοδο 1997 έως 1999, όταν το μέτρο διευρύνθηκε κάπως ώστε να περιλάβει σχετικές υποδομές στους τομείς των μεταφορών, της διανομής και της υποστήριξης, συμπεριλαμβανομένης της ανάπτυξης και βελτίωσης επιχειρηματικών περιοχών γύρω από το «EuroTradePort».

B. Ενέργεια: δίκτυα, αποδοτικότητα και ανανεώσιμοι πόροι

Η προώθηση της βιώσιμης περιφερειακής ανάπτυξης εξαρτάται από έναν αποδοτικό, διαφοροποιημένο και ανταγωνιστικό ενεργειακό τομέα ώστε να αυξηθεί η ασφάλεια, η ευελιξία και η ποιότητα της παροχής ενέργειας και να μειωθεί το ενεργειακό κόστος.

Στις λιγότερο ανεπτυγμένες περιφέρειες, οι επενδύσεις στα πλαίσια των διαρθρωτικών ταμείων θα πρέπει να συγκεντρώνονται στα εξής:

- **Ενεργειακά δίκτυα.** Η ανάπτυξη των υποδομών για τη μεταφορά ενέργειας συμβάλλει στη μείωση της εξάρτησης από έναν δεδομένο εξωτερικό προμηθευτή και τις επιπτώσεις της απομόνωσης, ιδίως στις πλέον απομακρυσμένες περιφέρειες. Ως εκ τούτου, η συμπλήρωση των διασυνδέσεων, με ειδική έμφαση στα ΔΕΔ, η βελτίωση του δικτύου διανομής ηλεκτρικής ενέργειας και η ολοκλήρωση στα ΔΕΔ, η βελτίωση του δικτύου διανομής ηλεκτρικής ενέργειας και η ολοκλήρωση και βελτίωση των δικτύων μεταφοράς και διανομής αερίου αποτελούν προτεραιότητες. Ιδίως, θα πρέπει να δοθεί προτεραιότητα στις διασυνδέσεις οι οποίες θα συμβάλουν στο άνοιγμα της αγοράς της ηλεκτρικής ενέργειας και του αερίου και οι οποίες θα λειτουργούν σύμφωνα με τους κανόνες του ανταγωνισμού της συνθήκης.
- **Ενεργειακή αποδοτικότητα.** Θα πρέπει να ενθαρρυνθεί η αποδοτικότερη χρήση της ενέργειας μέσω τεχνολογιών που είναι ικανές να επιτύχουν ουσιαστικές συνολικές μειώσεις του κόστους και μειώσεις της έντασης της ενέργειας. Για να αποφευχθούν περιττές αυξήσεις στη δυναμικότητα παραγωγής ενέργειας, τα μέτρα θα πρέπει αρχικά να στραφούν προς την πλευρά της ζήτησης: θα μπορούσαν να χρησιμοποιηθούν στοχευμένες ενισχύσεις για την προώθηση της παραγωγής ενεργειακά αποδοτικού εξοπλισμού, την αγορά του από τις ΜΜΕ και τη χρήση παρόμοιου εξοπλισμού στα νοικοκυριά και στα δημόσια κτίρια. Η στήριξη επενδύσεων από τη βιομηχανία σε ενεργειακά αποδοτικές και καινοτόμες τεχνολογίες, όπως η συμπαραγωγή, θα μπορούσαν να συνδυαστούν με ειδικές συμφωνίες, ενεργειακούς ελέγχους, τη χρήση σήμανσης και πρωτοβουλίες βέλτιστης πρακτικής. Οι επενδύσεις σε ενεργειακά αποδοτικές τεχνολογίες θα μπορούσαν ωφέλιμα να συνοδεύονται από σχετικά μέτρα κατάρτισης.
- **Ανανεώσιμοι πόροι ενέργειας.** Οι επενδύσεις στους ανανεώσιμους πόρους ενέργειας ευνοούν την ανάπτυξη τοπικών πόρων και συμβάλουν στη μείωση της εξάρτησης από τις εισαγωγές ενέργειας ενώ ταυτόχρονα δημιουργούν νέες ευκαιρίες τοπικής απασχόλησης. Οι στοχευμένες ενισχύσεις θα μπορούσαν να χρησιμοποιηθούν για την προώθηση της αγοράς εξοπλισμού ανανεώσιμων πηγών ενέργειας στις ΜΜΕ, π.χ. στον τουριστικό τομέα, όπου υπάρχει αισθητό δυναμικό για την αύξηση της χρήσης τους. Όσον αφορά το «λευκό βιβλίο για την κοινοτική στρατηγική και σχέδιο δράσης για τις ανανεώσιμες πηγές ενέργειας», η Επιτροπή καλεί τα κράτη μέλη να εγγυηθούν ότι τουλάχιστον 12 % του συνολικού προϋπολογισμού των ενεργειακών υποπρογραμμάτων χρησιμοποιείται για τη στήριξη των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας.

Πέραν των λιγότερο ανεπτυγμένων περιφερειών, η Κοινότητα γενικά είναι καλώς εξοπλισμένη με υποδομές για την παραγωγή ενέργειας. Συνεπώς, οι επενδύσεις στον τομέα αυτό τείνουν να εστιάζονται σε μικρές κλιμακας καινοτόμα έργα υποδομών. Στις προτεραιότητες περιλαμβάνονται επενδύσεις για την προώθηση της χρήσης ανανεώσιμων πηγών ενέργειας, ενισχύσεις σε επενδύσεις για τη μείωση των εκπομπών SO₂ και CO₂, τη χρήση ενεργειακών ελέγχων και την προώθηση της αποδοτικής διαχείρισης της ενέργειας στις ΜΜΕ, τις πόλεις και τους οικισμούς. Στο πλαίσιο αυτό, θα μπορούσαν να χρησιμοποιηθούν περισσότερο οι τοπικές και οι περιφερειακές υπηρεσίες ενέργειας.

Εναλλακτικές πηγές ενέργειας

Η εγκατάσταση 20 ανεμογεννητριών, δυναμικότητας 25 kW η καθεμία στη νήσο Désirade (περιφέρεια Γουαδελούπης) σε υψόμετρο 270 μέτρων εκτεθειμένων στην ανοικτή θάλασσα παρέχει τη δυνατότητα παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας από την αιολική ενέργεια, προμηθεύοντας περίπου 80 % των ενεργειακών αναγκών της νήσου. Η εγκατάσταση αυτή, η οποία βρίσκεται σε τουριστική περιοχή, επιτρέπει επίσης ετήσια εξοικονόμηση περίπου 220 τόνων ορυκτών καυσίμων και είναι φιλική προς το περιβάλλον: χαμηλός θόρυβος και καμία ρύπανση.

Έργο ανανεώσιμων πηγών ενέργειας στην Αυστρία

Τα έργα ανανεώσιμων πηγών ενέργειας αποτελούν καινοτόμο συστατικό πολλών προγραμμάτων αγροτικής ανάπτυξης που συγχρηματοδοτούνται από τα διαρθρωτικά ταμεία. Παραδείγματος χάριν, στο Zalms (Τιρόλο, Αυστρία), το πρόγραμμα αγροτικής ανάπτυξης στηρίζει μια συνολική στρατηγική ανανεώσιμων πηγών ενέργειας για μια μικρή απομονωμένη κοινότητα. Το έργο περιλαμβάνει σύστημα παροχής θερμότητας και ηλεκτρικής ενέργειας που βασίζεται στην καύση υπολειμμάτων ξυλείας. Για το μέλλον, υπάρχουν σχέδια να εγκατασταθούν ηλιακά συστήματα θέρμανσης. Η ενέργεια χρησιμοποιείται τόσο για οικονομικές δραστηριότητες — σε σιλό αποθήκευσης πρωτογενών προϊόντων — όσο και για οικιακές χρήσεις.

Γ. Τηλεπικοινωνίες: προς την κοινωνία των πληροφοριών

Οι ταχείες εξελίξεις της κοινωνίας των πληροφοριών προσέφεραν νέες δυνατότητες οικονομικής ανάπτυξης. Διευρύνθηκαν οι επιλογές χωροθέτησης των επιχειρήσεων και βοηθούν τις περιφέρειες, συμπεριλαμβανομένων των απομακρυσμένων και των αγροτικών κοινοτήτων, να προσελκύσουν και να διατηρήσουν δραστηριότητες που συμβάλλουν ιδιαίτερα σε υψηλής ποιότητας απασχόληση.

Μια αποτελεσματική υποδομή βασικών τηλεπικοινωνιών αποτελεί ουσιαστική απαίτηση για την πρόσβαση στην κοινωνία των πληροφοριών. Εντούτοις, ο ρόλος της δημόσιας στήριξης είναι ίσως λιγότερο κεντρικός σε σύγκριση με άλλες μορφές υποδομών εφόσον, ακόμα και στις μειονεκτικές περιφέρειες, οι επενδύσεις στον τομέα των τηλεπικοινωνιών είναι στις περισσότερες περιπτώσεις εν δυνάμει επικερδείς. Θα πρέπει ως εκ τούτου να χρηματοδοτούνται κυρίως από τους ίδιους πόρους των τηλεπικοινωνιακών φορέων ή με δανεισμό, όπου αυτό είναι δυνατόν, από την ΕΤΕπ.

Όταν κρίνεται αναγκαία η στήριξη του τομέα των τηλεπικοινωνιών με δημόσιες επιχορηγήσεις, θα πρέπει να ακολουθούνται διαφανείς κανόνες που έχουν ως στόχο την πρόληψη της στρέβλωσης του ανταγωνισμού ενώ, ταυτόχρονα, θα πρέπει να παρέχεται η δυνατότητα κατεύθυνσης των δημόσιων πόρων σε περιοχές όπου οι επενδύσεις δεν θα πραγματοποιούντο διαφορετικά υπό τις συνθήκες της αγοράς. Οι δημόσιες επιδοτήσεις γενικά αιτιολογούνται μόνο όταν δεν υπάρχουν νέοι ανταγωνιστικοί πάροχοι σταθερών ζεύξεων, οι υφιστάμενες υποδομές δεν είναι σε θέση να υποστηρίξουν τα σύγχρονα πρότυπα μετάδοσης φωνής και δεδομένων και οι απαραίτητες επενδύσεις για την αναβάθμιση των δικτύων σταθερής τηλεφωνίας δεν επρόκειτο να πραγματοποιηθεί υπό άλλες προϋποθέσεις.

Η ανάπτυξη της κοινωνίας των πληροφοριών δεν είναι απλώς ζήτημα παροχής του κατάλληλου εξοπλισμού αλλά ένταξης της τεχνολογίας σε μία συνεκτική πολιτική για την αξιοποίηση των ωφελειών — οικονομικών, κοινωνικών και πολιτιστικών — της επανάστασης των τηλεπικοινωνιών και της πληροφόρησης. Ως εκ τούτου, παρεμβάσεις που χρηματοδοτούνται από τα διαρθρωτικά ταμεία θα πρέπει να μεγιστοποιούν τα πραγματικά οφέλη των επιχειρήσεων από την κοινωνία των πληροφοριών για εμπορικούς οργανισμούς — ειδικά τις ΜΜΕ — ενώ θα πρέπει επίσης να ενθαρρύνουν και να διευκολύνουν την αξιοποίηση των νέων δικτύων πληροφόρησης από τους ιδιώτες. Εδώ θα πρέπει να περιληφθούν ενέργειες που αποσκοπούν στην:

— Ενθάρρυνση νέων υπηρεσιών και καινοτόμων εφαρμογών.

Στους σημαντικούς τομείς περιλαμβάνεται το ηλεκτρονικό εμπόριο και η αξιοποίηση του Ιντερνέτ ως επιχειρηματικού εργαλείου, συμπεριλαμβανομένης της ανάπτυξης της ανταλλαγής δεδομένων σε ηλεκτρονική μορφή (Electronic Data Interchange — EDI), καθώς και εφαρμογές που διευκολύνουν την τηλεεργασία. Υπάρχουν επίσης εν δυνάμει οφέλη για τη δημόσια διοίκηση, συμπεριλαμβανομένης της παροχής δημόσιων υπηρεσιών και πληροφοριών με ηλεκτρονικά μέσα. Παράλληλα με τις προσπάθειες αυτές, έχουν επίσης μεγάλη σημασία η αύξηση της ενημερότητας και των ικανοτήτων μέσω πρότυπων πειραματικών και επιδεικτικών ενεργειών, στις οποίες συμπεριλαμβάνονται ευρείες διαβουλεύσεις στις οποίες συμμετέχουν μεγάλα τμήματα τοπικού πληθυσμού, η μεταφορά τεχνολογίας και εμπειριών και ορθών πρακτικών της κοινωνίας των πληροφοριών μεταξύ των τοπικών διοικήσεων, περιοδεύουσες εκθέσεις κ.λπ.

— Εξοπλισμός των εν δυνάμει χρηστών.

Η εκπαίδευση και η κατάρτιση είναι βασική απαίτηση για την ανάπτυξη των δεξιοτήτων που επιτρέπουν την άνθηση νέων οικονομικών δραστηριοτήτων και τη μεγιστοποίηση του οφέλους της κοινωνίας των πληροφοριών για τους χρήστες. Σε αυτό περιλαμβάνεται η εκπαιδευτική τηλεόραση και η εξ αποστάσεως εκπαίδευση με χρήση ηλεκτρονικών μέσων (πολυμέσα, εφαρμογές «εκπαίδευσης/αναψυχής», κ.λπ.). Ουσιώδους σημασίας είναι επίσης η αύξηση του επιπέδου των δεξιοτήτων στον επιχειρηματικό τομέα μέσω της εκπαίδευσης και της κατάρτισης.

Δημόσια στήριξη για τις υποδομές των τηλεπικοινωνιών σε μια ανοικτή αγορά

Στην Ιρλανδία, το ανταγωνιστικό περιβάλλον που δημιουργήθηκε μετά την απελευθέρωση της αγοράς των τηλεπικοινωνιών δεν ήταν επαρκές για να διασφαλίσει την παροχή προηγμένων υποδομών για τις τηλεπικοινωνίες, π.χ. τις ευρέως φάσματος, σε απομακρυσμένες ή αντισυνοικτικές περιφέρειες. Αυτό αιτιολογεί παρέμβαση του ΕΤΠΑ μέσω διαδικασίας ανοικτού διαγωνισμού στον οποίον παρέχεται η δυνατότητα ανταγωνισμού όλων των παρόχων τηλεπικοινωνιακών υπηρεσιών, επί ίσους βάσεις, για τη χορήγηση επιδότησης για την παροχή υποδομών σύμφωνα με ορισμένα κριτήρια που καθορίζονται εκ των προτέρων. Η ανταγωνιστική αυτή διαδικασία διαγωνισμού διασφάλισε ότι τα έργα, τα οποία δεν θα πραγματοποιούντο υπό άλλες συνθήκες βάσει καθαρά εμπορικών κριτηρίων, θα πραγματοποιηθούν εξασφαλίζοντας κατ' αυτό τον τρόπο ότι απομακρυσμένες περιοχές θα μπορούν τώρα να συμμετέχουν πλήρως στην κοινωνία των πληροφοριών, η επακόλουθη αναβάθμιση των υποδομών σήμανε ότι περισσότεροι οικισμοί και χωριά θα έχουν τώρα τη δυνατότητα να συμμετέχουν στην εποχή των πληροφοριών και να επαναλη-

φθεί έτσι η επιτυχία του Επνίς, της πρώτης πόλης της Ιρλανδίας στην εποχή των πληροφοριών. Το πρότυπο αυτό πειραματικό έργο τέθηκε σε λειτουργία με τη μορφή πειράματος για να δούμε τι συμβαίνει όταν οι πολίτες έχουν πλήρη πρόσβαση σε προηγμένες υπηρεσίες τηλεπικοινωνιών.

Ανταγωνιστικότητα για τους γεωργούς μέσω της τηλεματικής

Ένα μικρό αλλά επιτυχημένο έργο στην κεντρική Φινλανδία που οργανώθηκε από τον ΟΤΑ της Joutsa προσφέρει σε περίπου 50 αγρότες της περιοχής κατάρτιση και συνδρομή για να κάνουν καλύτερη χρήση των προσωπικών τους υπολογιστών. Οι συμμετέχοντες δέχονται — ανάλογα με τις γνώσεις τους — βασική κατάρτιση ή προηγμένα μαθήματα για τη διαχείριση επιχειρήσεων με χρήση υπολογιστών, τον προγραμματισμό της παραγωγής, την δικτύωση. Ορισμένοι μαθαίνουν να συνδυάζουν τις γεωργικές τους εργασίες με την τηλεεργασία. Ο συνολικός προϋπολογισμός για το μονοετές αυτό έργο είναι περίπου 130 000 ευρώ, εκ των οποίων 60 % χρηματοδοτείται από τα διαρθρωτικά ταμεία.

Δ. Υποδομές για υψηλής ποιότητας περιβάλλον

Η πρόσφατη έκθεση του Ευρωπαϊκού Οργανισμού Περιβάλλοντος «Το περιβάλλον της Ευρώπης: δεύτερη αξιολόγηση» δείχνει ότι έχουν επιτευχθεί ουσιαστικές μειώσεις στις περισσότερο ευάλωτες χώρες όσον αφορά εκπομπές ουσιών με αρνητικές επιπτώσεις για το περιβάλλον και την ανθρώπινη υγεία. Παρά ταύτα, το ευρωπαϊκό περιβάλλον εξακολουθεί να απειλείται, κυρίως όσον αφορά την ποιότητα των υδάτων, της ατμόσφαιρας και του εδάφους. Ως εκ τούτου, πρέπει να δομηθούν ή να αναβαθμιστούν περιβαλλοντικές υποδομές, ιδίως στις λιγότερο αναπτυγμένες περιφέρειες, και όχι μόνο επειδή οι υψηλής ποιότητας περιβαλλοντικές υποδομές αποτελούν σημαντικό παράγοντα για την κοινωνικοοικονομική ανάπτυξη της περιφέρειας.

Τα διαρθρωτικά ταμεία και το Ταμείο Συνοχής θα πρέπει, ως προτεραιότητα, να ενισχύουν τη συμμόρφωση προς τα ευρωπαϊκά πρότυπα που θεσπίζονται τις σχετικές κοινοτικές οδηγίες, ιδίως όσον αφορά τα ύδατα και τη διαχείριση των αποβλήτων. Επίσης, στα κράτη μέλη του Ταμείου Συνοχής, θα πρέπει να υπάρχει πλήρης συντονισμός μεταξύ της συνδρομής του Ταμείου και της συνδρομής του ΕΤΠΑ. Τέλος, στις περιοχές που απειλούνται από θεομηνίες, όπως οι πλημμύρες, θα πρέπει να ενθαρρύνονται προληπτικά μέτρα πολιτικής άμυνας.

Οι ειδικές προτεραιότητες που αφορούν τους τομείς των υδάτων και της διαχείρισης των αποβλήτων κατά τη διάρκεια της επομένης προγραμματικής περιόδου είναι οι εξής:

— **Ύδατα.** Οι περιβαλλοντικές υποδομές στον τομέα αυτό θα πρέπει να διασφαλίζουν την παροχή επαρκών ποσοτήτων πόσιμου ύδατος και τη συλλογή, επεξεργασία και διάθεση των υγρών αστικών αποβλήτων. Τα έργα θα πρέπει να είναι συνεπή προς της αρχές της προτεινόμενης οδηγίας πλαίσιο για τα ύδατα, η έκδοση της οποίας αναμένεται το 1999.

Όσον αφορά το πόσιμο ύδωρ, θα πρέπει να δοθεί περισσότερη έμφαση στην αύξηση της αποτελεσματικότητας των υφιστάμενων υποδομών με στόχο τον περιορισμό των απωλειών (διαρροών) και τη βελτίωση της ποιότητας του νερού στη βρύση των καταναλωτών.

Στα πλαίσια του σχεδιασμού των συστημάτων για τα υγρά αστικά απόβλητα, θα πρέπει να δοθεί ιδιαίτερη προσοχή στα εξής: τη θέση των σημείων διάθεσης και την επίπτωση των εκροών στο περιβάλλον, την κατάλληλη διάθεση της ιλύος που παράγεται κατά την επεξεργασία των υγρών αποβλήτων και τη διαχείριση των επιφανειακών απορροών και των υπερχειλίσεων από καταρακτώδεις βροχές.

Ένα σημαντικό ζήτημα που αφορά τις υπηρεσίες ύδρευσης είναι η ανάγκη της κατάλληλης τιμολόγησης ώστε να αντικατοπτρίζεται η πραγματική έλλειψη του πόρου και η ζήτηση για νερό. Ιδιαίτερη προσοχή θα πρέπει να δίνεται στα ολοκληρωμένα υδατικά έργα, τα οποία θα πρέπει να λαμβάνουν υπόψη την ποιότητα των υδάτων καθώς και την ποσότητα των υδάτων σε επίπεδο υδρολογικής λεκάνης, συμπεριλαμβανομένης της διακρατικής τους διάστασης.

- **Διαχείριση αποβλήτων.** Αυτό αφορά τη διαχείριση και τη διάθεση στερεών, αστικών, βιομηχανικών και επικίνδυνων αποβλήτων, σύμφωνα με την κοινοτική πολιτική και νομοθεσία (π.χ. την κοινοτική στρατηγική για τη διαχείριση των αποβλήτων, την οδηγία πλαίσιο για τα απόβλητα, την οδηγία για τα επικίνδυνα απόβλητα, τον κανονισμό για την μεταφορά των αποβλήτων, κ.λπ.). Η χρηματοδότηση των υποδομών για τα απόβλητα θα πρέπει να ακολουθεί την καθιερωμένη ιεραρχία αρχών: πρόληψη της παραγωγής αποβλήτων και των επιβλαβών τους επιπτώσεων· ανάκτηση αποβλήτων μέσω της ανακύκλωσης, της επαναχρησιμοποίησης ή της ανάκτησης και της ασφαλούς τελικής τους διάθεσης, μόνο για απόβλητα για τα οποία δεν υπάρχει δυνατότητα ανάκτησης.

Κεντρικό στοιχείο των οδηγιών για τα απόβλητα είναι η απαίτηση τα κράτη μέλη να καταρτίζουν σχέδια διαχείρισης των αποβλήτων που να καλύπτουν το σύνολο της επικράτειάς τους. Η θέσπιση παρόμοιων σχεδίων, τα οποία καταρτίζουν στρατηγική για την ικανοποίηση των συγκεκριμένων στόχων των εθνικών και περιφερειακών πολιτικών για τα απόβλητα, θα πρέπει να αποτελούν προαπαιτηση για οποιαδήποτε κοινοτική χρηματοδότηση υποδομών για τη διαχείριση των αποβλήτων. Προτίμηση θα πρέπει να δίνεται, όπου είναι περιβαλλοντικά δυνατό, στην ανάκτηση υλικών έναντι ενεργειών για την ανάκτηση ενέργειας.

Μολυσμένες εκτάσεις, όπως παλαιοί χώροι υγειονομικής ταφής και ανεξέλεγκτης διάθεσης αποβλήτων συνιστούν σημαντική απειλή για το περιβάλλον και για τις ανθρώπινες δραστηριότητες. Τα κράτη μέλη θα πρέπει να αντιμετωπίσουν το ζήτημα αυτό εισάγοντας κατάλληλα μέτρα καθαρισμού.

Διαχείριση υγρών αποβλήτων

Ένα ενδιαφέρον έργο συλλογής και επεξεργασίας υγρών αποβλήτων το οποίο συγχρηματοδοτείται στο Κάλιαρι της Σαρδηνίας, συνδυάζει τρία σημαντικά ζητήματα: την ανακύκλωση, τη διατήρηση και τα περιβαλλοντικά οφέλη. Πρώτον, το σύστημα επεξεργασίας επιτρέπει την επαναχρησιμοποίηση των υγρών αποβλήτων του Κάλιαρι για την άρδευση κατά τη διάρκεια των θερινών μηνών. Δεύτερον, κατά τη διάρκεια των υπολοιπών μηνών του έτους, μετά από περαιτέρω επεξεργασία για την ελαχιστοποίηση των φωσφορικών αλάτων, το νερό αποθηκεύεται σε υψιστάμενους ταμιευτήρες γλυκού ύδατος. Από εκεί χρησιμοποιείται κατά τη διάρκεια των περιόδων έλλειψης υδάτων

λόγων ανομβρίας. Τρίτον, πέρα από το περιβαλλοντικό ενδιαφέρον που προκύπτει από την ολοκληρωμένη φύση του έργου, υπάρχουν περαιτέρω περιβαλλοντικά οφέλη λόγω του ότι τα υγρά απόβλητα δεν διατίθενται πλέον στη Μεσόγειο.

Αποκατάσταση μολυσμένων εκτάσεων

Η ρύπανση στα πέντε νέα γερμανικά κρατίδια και στο ανατολικό Βερολίνο ήταν σημαντική. Η μόλυνση των υδάτων, της ατμόσφαιρας και η ρύπανση του εδάφους ευρίσκονταν σε υψηλά επίπεδα, κυρίως λόγω της έλλειψης νομοθετικής προστασίας και της συγκέντρωσης σε βραχυπρόθεσμους οικονομικούς στόχους στα πλαίσια του παλαιού συστήματος κεντρικού σχεδιασμού. Οι προσπάθειες για τον καθαρισμό του περιβάλλοντος είναι τεράστιες. Η ευρωπαϊκή οικονομική στήριξη συμβάλλει στην αντιμετώπιση των διαρθρωτικών προβλημάτων που προκύπτουν σε ορισμένες περιοχές, συμβάλλοντας έτσι στη βελτίωση της ποιότητας των τοποθεσιών αυτών. Τα μέτρα συχνά λαμβάνουν τη μορφή απορρύπανσης και αποκατάστασης βιομηχανικών και στρατιωτικών εκτάσεων. Στο Parchim (Μεκλεμβούργο-Δυτική Πομερανία), το ΕΤΠΑ έχει συμβάλει στην απορρύπανση και τη μετατροπή εγκαταλελειμμένων στρατιωτικών εγκαταστάσεων. Τα μέτρα περιλαμβάνουν την αποσυναρμολόγηση μεγάλων δεξαμενών καυσίμων και την επακόλουθη απορρύπανση και αναβάθμιση των υπογείων υδάτων σε πρώην στρατιωτικό αεροδρόμιο με τη χρήση καινοτόμου και οικονομικής τεχνολογίας. Έτσι, η παρέμβαση απομάκρυνε κινδύνους για το περιβάλλον και δημιούργησε συνθήκες για την ίδρυση επιχειρηματικού πάρκου.

ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΤΗΣ ΑΡΧΗΣ «Ο ΡΥΠΑΙΝΩΝ ΠΛΗΡΩΝΕΙ»

Έχει σαφώς καθιερωθεί ότι η αρχή «ο ρυπαίνων πληρώνει» πρέπει να εφαρμόζεται οριζόντια κατά την υλοποίηση όλων των κοινοτικών πολιτικών. Ως εκ τούτου, οι προτάσεις της Επιτροπής για τη μεταρρύθμιση των διαρθρωτικών ταμείων και την αναθεώρηση του Ταμείου Συνοχής περιλαμβάνουν διατάξεις για την εφαρμογή της αρχής «ο ρυπαίνων πληρώνει» κατά τη λειτουργία των ταμείων. Σήμερα, η εφαρμογή της αρχής ποικίλλει αισθητά μεταξύ των κρατών μελών και, χωρίς συνεκτικό και ομογενές πλαίσιο για το σύνολο της Κοινότητας, υπάρχει κίνδυνος άνισης μεταχείρισης κατά την εφαρμογή της κοινοτικής χρηματοδότησης.

Η Επιτροπή θα υποβάλλει συνεπώς στο εγγύς μέλλον — σε τεχνικό έγγραφο ανεξάρτητο από τις παρούσες κατευθυντήριες γραμμές — πλαίσιο για την εφαρμογή της αρχής «ο ρυπαίνων πληρώνει». Αυτό θα λειτουργήσει κυρίως μέσω της διαφοροποίησης των ποσοστών συνδρομής για τα διάφορα είδη υποδομών που χρηματοδοτούνται από το Ταμείο Συνοχής και τα διαρθρωτικά ταμεία. Σε άλλους τομείς παρέμβασης, όπως η βιομηχανία και η γεωργία, και όπου υπάρχουν αρνητικές περιβαλλοντικές επιπτώσεις, υπάρχει επίσης ανάγκη εφαρμογής της αρχής αυτής.

Τα στοιχεία που αποτελούν τη βάση για το πλαίσιο αυτό είναι τα ακόλουθα:

- θα πρέπει να προωθηθεί σύστημα μέσω της διαφοροποίησης των ποσοστών της συνδρομής, όπου το περιβαλλοντικό κόστος που αφορά την αντιμετώπιση της ρύπανσης και/ή τα προληπτικά μέτρα αναλαμβάνονται από αυτούς που προκαλούν τη ρύπανση,

- η εφαρμογή της αρχής «ο ρυπαίνωνει» πρέπει να είναι συμβίβαστη με τους στόχους της οικονομικής και κοινωνικής συνοχής,
- η ανάπτυξη της εφαρμογής πρέπει να είναι προοδευτική και να αφορά τα εύρος των τομέων των υποδομών που καλύπτονται από την κοινοτική χρηματοδότηση,
- θα πρέπει να λαμβάνει υπόψη την κοινωνική αποδοχή της χρέωσης,
- θα πρέπει να λαμβάνει υπόψη τις διατάξεις της συνθήκης που αφορούν τη συνετή και ορθολογική χρήση των πόρων, ιδίως των υδάτων και της ενέργειας.

Ως προτεραιότητα, η Επιτροπή θα προβεί επίσης στην ανάπτυξη κοινού πλαισίου για την εφαρμογή της αρχής «ο ρυπαίνων πληρώνει» γενικά κατά την υλοποίηση όλων των κοινοτικών πολιτικών.

Ε. Έρευνα, τεχνολογική ανάπτυξη και καινοτομία: εκσυγχρονίζοντας την παραγωγική βάση

Υψηλά επίπεδα δραστηριότητας στους τομείς της έρευνας και της τεχνολογικής ανάπτυξης (ΕΤΑ) και καινοτομίας αποτελούν σημαντικά στοιχεία του παραγωγικού περιβάλλοντος στις περισσότερες ανταγωνιστικές περιφερειακές οικονομίες. Οι διαρθρωτικές ενισχύσεις θα πρέπει ως εκ τούτου να δίνουν αυξανόμενη προτεραιότητα στην προώθηση των δυνατοτήτων ΕΤΑ και καινοτομίας κατά ολοκληρωμένο τρόπο σε όλα τα πεδία παρέμβασης των ταμείων. Γενικά, πετυχημένες περιφέρειες θα είναι αυτές οι οποίες υιοθετούν στρατηγική προσέγγιση προς την καινοτομία και βοηθούν τις εταιρείες να ολοκληρώσουν τους ίδιους πόρους τους και να αποκτήσουν εμπειρία σε συνεργασία με κυβερνητικούς φορείς, ιδρύματα ανώτερης και ανώτατης εκπαίδευσης, οργανισμούς στήριξης επιχειρήσεων και άλλες εταιρείες για την αποτελεσματική διαχείριση των νέων τεχνολογιών, της έρευνας και της καινοτομίας προϊόντων και διεργασιών.

Η αύξηση της αποδοτικότητας της ΕΤΑ και της καινοτομίας όσον αφορά την επίπτωσή τους στην οικονομική ανάπτυξη — ιδίως στις λιγότερο ανεπτυγμένες περιφέρειες — κατά τη διάρκεια της επομένης περιόδου προγραμματισμού απαιτεί σαφώς καθορισμένες προτεραιότητες πολιτικών σε κάθε έναν από τους ακόλουθους τομείς:

- **Προώθηση καινοτομίας.** Θα πρέπει να καλυφθεί ένα ευρύ φάσμα στοχευμένων δραστηριοτήτων, συμπεριλαμβανομένων νέων μορφών χρηματοδότησης (π.χ. επιχειρηματικά κεφάλαια) για να ενθαρρύνουν την εκκίνηση, την αξιοποίηση των ευρημάτων της ερευνητικής δραστηριότητας (spin-outs/spin-offs) και τις καινοτόμες εξελίξεις, τις εξειδικευμένες υπηρεσίες προς τις επιχειρήσεις, τη μεταφορά τεχνολογίας και σχετικές υπηρεσίες, τα μέτρα για την ενθάρρυνση παραγωγικών αναδράσεων μεταξύ εταιρειών και ιδρυμάτων ανώτερης εκπαίδευσης/έρευνας, την καλύτερη αξιοποίηση της πληροφορικής για εμπορικό και κοινωνικό όφελος και μέτρα για την ενθάρρυνση μικρών να ασχοληθούν με την ΕΤΑ για πρώτη φορά.
- **Δικτύωση και βιομηχανική συνεργασία.** Η ροή των γνώσεων μέσω της μεταφοράς τεχνολογίας και της διάδοσης νέων τεχνικών συμβάλλει επίσης σημαντικά στην εξύψωση της ανταγωνι-

στικότητας των περιφερειών. Τα διαρθρωτικά ταμεία θα πρέπει να ενισχύουν τις ΜΜΕ ιδίως για την πρόσβασή τους σε εξειδικευμένες υπηρεσίες που χρειάζονται για να προωθήσουν την ανάπτυξή τους, και για να ενισχύσουν τα βιομηχανικά και εμπορικά συμπλέγματα και να δημιουργηθούν αλυσίδες των οποίων θα αποτελούν κρίκους. Θα πρέπει να ενισχυθούν περαιτέρω οι αλληλεπιδράσεις μεταξύ της Κοινότητας και διεθνών δικτύων που εξαδικεύονται στην ΕΤΑ και την καινοτομία.

- **Ανάπτυξη των ανθρωπίνων ικανοτήτων.** Εντός του πεδίου της ΕΤΑ και της καινοτομίας, θα πρέπει να δοθεί προσοχή στη δια βίου εκπαίδευση και στη συνεχή αναβάθμιση των δεξιοτήτων και των προσόντων. Όσον αφορά τις ανάγκες των ΜΜΕ, είναι σημαντικό να διαμορφώνονται τα προγράμματα ανάπτυξης της διαχείρισης ώστε να υποβοηθούνται στην απορρόφηση νέων τεχνολογιών και σχετικών οργανωτικών μεθόδων. Το εύρος των ευκαιριών εκπαίδευσης και κατάρτισης που είναι διαθέσιμα στην περιφέρεια αποτελεί βασικό εργαλείο για την αύξηση των επιπέδων καινοτομίας. Ως εκ τούτου, προγράμματα για την κατάρτιση και την κινητικότητα των αποφοίτων, των διοικητικών στελεχών των επιστημόνων και των μηχανικών αποτελούν προτεραιότητα.

- **Παγιοποίηση ενεργειών ΕΤΑ και καινοτομίας μέσω αποτελεσματικής διαχείρισης των πολιτικών.** Παράλληλα με τις τρεις ανωτέρω προτεραιότητες πολιτικής, υπάρχει επίσης ανάγκη για βελτίωση της διαχείρισης των πολιτικών. Θα πρέπει να εισαχθούν προγράμματα που να έχουν ως στόχο την απόδοση ώστε να αυξηθεί η αποτελεσματικότητα και η ποιότητα της συνδρομής για την ΕΤΑ και την καινοτομία. Θα πρέπει να βελτιωθούν τα στατιστικά εργαλεία σε περιφερειακό επίπεδο. Θα πρέπει να εξετασθούν νέες μέθοδοι διοίκησης, με χρήση συστημάτων βαθμολόγησης και συγκριτικών αξιολογήσεων ώστε να αυξηθεί η αποτελεσματικότητα της συνδρομής κατά τρόπο συστηματικό.

Δικτύωση για την τεχνολογική ανάπτυξη

Από το 1992, δίκτυο οκτώ τεχνολογικών κέντρων (Χώρα των Βάσκων) τυγχάνει στήριξης με συνδρομή του ΕΠΠΑ και του ΕΚΤ για την αγορά εξοπλισμού και για ερευνητικά έργα. Οι δραστηριότητες αφορούν τους ακόλουθους έξι κλάδους (βιοτεχνία, πληροφορική/τηλεπικοινωνίες, τεχνολογία υλικών, περιβάλλον/ανακύκλωση, βιομηχανική βιοτεχνολογία και ενέργεια). Το δίκτυο απασχολεί ετησίως 1 100 ερευνητές (εκ των οποίων περίπου 20 % τυγχάνουν επιδοτήσεων) και 450 ερευνητικά έργα, για τα οποία η απασχόληση στις συνεργαζόμενες επιχειρήσεις ανέρχεται σε περίπου 1 700 θέσεις.

Έλεγχος καινοτομίας

Στο πλαίσιο της περιφερειακής στρατηγικής καινοτομίας (RIS), 350 εταιρείες στην Ουαλία ανέλαβαν έναν έλεγχο «καινοτομίας» με τη βοήθεια εταιρειών παροχής υπηρεσιών προς επιχειρήσεις και άνω των 600 οργανισμών συμμετείχαν στη διεργασία αυτή RIS. Έτσι εντοπίστηκαν περίπου 70 νέα έργα και το πρόγραμμα του στόχου 2 των διαρθρωτικών ταμείων για τη βιομηχανία στη νότια Οαλία για το 1997 έως 1999 περιλαμβάνει τώρα έως 56 εκατομμύρια ευρώ για έργα που σχετίζονται με καινοτομίες.

II. Ανταγωνιστικές επιχειρήσεις για τη δημιουργία απασχόλησης

Η δημιουργία ή επέκταση ανταγωνιστικών επιχειρήσεων αποτελεί προϋπόθεση για τη δημιουργία σταθερών θέσεων απασχόλησης και συνεπώς για την οικονομική ανάπτυξη της περιφέρειας. Όλα τα διαρθρωτικά ταμεία συμβάλλουν στο σκοπό αυτό στις περιφέρειες που είναι επιλέξιμες για τους στόχους 1 και 2, ενώ το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο συμβάλλει σε όλη την επικράτεια της Ένωσης. Ενώ όλες οι πηγές της απασχόλησης είναι σημαντικές, ο αυξανόμενος ρόλος του τομέα των υπηρεσιών — στον οποίο αντιστοιχεί το μεγαλύτερο μέρος της καθαρής αύξησης της απασχόλησης στην Ένωση κατά τη διάρκεια των προσφάτων ετών — πρέπει να αντικατοπτρίζεται στα κοινοτικά προγράμματα.

Πολλές ενέργειες για τη στήριξη επιχειρήσεων θα περιλαμβάνουν τη χορήγηση οικονομικής συνδρομής ή άλλων πλεονεκτημάτων σε επιχειρήσεις που εμπλέκονται σε εμπορικές δραστηριότητες. Στις περιπτώσεις αυτές, οι αρχές που διαχειρίζονται το πρόγραμμα θα πρέπει να διασφαλίζουν ότι η συνδρομή χορηγείται σύμφωνα με τους κοινοτικούς κανόνες του ανταγωνισμού.

A. Στήριξη επιχειρήσεων: προτεραιότητα στις ΜΜΕ

Η συνδρομή στα πλαίσια των διαρθρωτικών ταμείων για την ενθάρρυνση του παραγωγικού τομέα θα πρέπει να εστιάζεται ιδίως στις μικρές και μεσαίες επιχειρήσεις (ΜΜΕ) χωρίς να παραμελούνται οι ανάγκες των μεγάλων επιχειρήσεων, ειδικά ενόψει των στενών σχέσεων που υπάρχουν συχνά μεταξύ αυτών και των ΜΜΕ. Οι προτεραιότητες για τη στήριξη των επιχειρήσεων από τα ταμεία είναι οι ακόλουθες:

— **Μετατόπιση της έμφασης από τις επιχορηγήσεις κεφαλαίων.** Η ανάπτυξη του τομέα των επιχειρήσεων γενικά και η ενθάρρυνση της ίδρυσης και ανάπτυξης των ΜΜΕ ιδιαίτερα περιλαμβάνει ένα ευρύ φάσμα ενεργειών εκ μέρους των αρχών που διαχειρίζονται το πρόγραμμα. Παραδοσιακά, δινόταν έμφαση στις επιχορηγήσεις κεφαλαίων, ειδικά όσον αφορά την προσέλκυση επενδύσεων σε μια περιοχή. Στο μέλλον, οι επιχορηγήσεις κεφαλαίων, και ειδικά αυτές που χρηματοδοτούνται από τα διαρθρωτικά ταμεία, θα πρέπει να διαδραματίζουν μικρότερο ρόλο. Από την άποψη αυτή, θα πρέπει να σημειωθεί από την τρέχουσα προγραμματική περίοδο η περίπτωση της Ιρλανδίας, όπου η στήριξη του ΕΤΠΑ για προσέλκυση επενδύσεων έπαυε το 1998.

Θα πρέπει να προωθηθούν εναλλακτικές πηγές χρηματοδότησης όπως οι επιστρεφόμενες προκαταβολές, τα επιχειρηματικά κεφάλαια, κεφάλαια για δάνεια και ανανέωση κεφάλαια, καθεστώς αμοιβαίων εγγυήσεων κ.λπ. (βλέπε πλαίσιο περί χρηματοπιστωτικών τεχνικών κατωτέρω). Εντούτοις, θα πρέπει να αποφευχθεί ο διπλασιασμός των καθεστώτων ενισχύσεων που είναι διαθέσιμα για τις επιχειρήσεις, και ιδίως για τις ΜΜΕ, και αυτό απαιτεί κάποιο εξορθολογισμό ώστε να βελτιωθεί η αποδοτικότητά.

— **Βελτίωση της διανομής των ενισχύσεων.** Θα πρέπει να δοθεί περισσότερη προσοχή σε περισσότερο ποιοτικά και οργα-

νωτικά ζητήματα, ιδίως τα συστήματα διανομής της ενίσχυσης και του συνολικού παραγωγικού περιβάλλοντος. Για να βελτιωθεί η αποτελεσματικότητα του συστήματος διανομής ιδίως στις λιγότερο ανεπτυγμένες περιφέρειες ή σε αυτές που έχουν ασθενή επιχειρηματική παράδοση, συνιστώνται οι ακόλουθες αρχές:

— Πρέπει να αποτελεί προτεραιότητα η εξέταση της ετερογενούς φύσης του πλήθους των ΜΜΕ, η βελτίωση της στόχευσης ανάλογα με τις ειδικές ανάγκες κάθε κατηγορίας ΜΜΕ ή τομέων. Θα πρέπει να αναπτυχθούν ολοκληρωμένες και σαφώς αναγνωρίσιμες δεσμες μέτρων στήριξης για τις ΜΜΕ και να περιλαμβάνουν μέτρα όπως η ευκολότερη πρόσβαση στη χρηματοδότηση, υπηρεσίες στήριξης των επιχειρήσεων και μέτρα κατάρτισης και θα πρέπει να προσαρμοστούν στις ανάγκες των ΜΜΕ στα διάφορα στάδια του κύκλου ζωής τους (εκκίνηση, ανάπτυξη ή μεταφορά). Αυτό απαιτεί την ολοκλήρωση των μέτρων του ΕΚΤ και του ΕΤΠΑ. Η συνδρομή θα πρέπει επίσης να στοχεύει στις μικροεπιχειρήσεις (micro-business) και σε ειδικές ομάδες, όπως οι νέοι ή οι γυναίκες επιχειρηματίες ή σε μέλη ομάδων μειονεκτούντων ατόμων. Τέλος, τα κοινοτικά προγράμματα θα πρέπει να στηρίζουν νέους παραγωγούς και διεργασίες και αυτό θα μπορούσε να περιλάβει τη στήριξη για τη δημιουργία θυλάκων ΜΜΕ εντός ορισμένων βιομηχανικών τομέων.

— Η στήριξη, όπου είναι δυνατόν, θα πρέπει να εστιάζεται σε τομείς ανταγωνισμού στους οποίους η εν λόγω περιφέρεια μπορεί να στοχεύει ρεαλιστικά σε ένα βαθμό εξειδίκευσης και εμπορικού πλεονεκτήματος. Εντούτοις, έχοντας κατά νου τη συνολική τους σημασία, μια σειρά τομέων θα αποτελεί προτεραιότητα σε όλες σχεδόν τις περιφέρειες. Στους τομείς αυτούς περιλαμβάνονται η κοινωνία των πληροφοριών και οι υπηρεσίες γενικά, δεδομένης της σπουδαιότητάς τους στη δημιουργία θέσεων απασχόλησης. Εντός του τομέα των υπηρεσιών, το εμπόριο έχει μια διαδραματιζόμενη ιδιαίτερο ρόλο σε περιφερειακό επίπεδο. Παρέχει μια διέξοδο για την τοπική παραγωγή, π.χ. για τον βιοτεχνικό τομέα, συμβάλλει στην συντήρηση του ιστού των τοπικών κοινοτήτων και γενικά προσφέρει σημαντική συμβολή στη δημιουργία απασχόλησης.

— Η αλληλεξαρτώμενη φύση των σχέσεων μεταξύ μεγαλύτερων και μικρότερων επιχειρήσεων δεν μπορεί να αγνοηθεί σε καμία συνολική στρατηγική για την ανάπτυξη του παραγωγικού τομέα. Η στήριξη προς τις μεγαλύτερες επιχειρήσεις θα πρέπει ως εκ τούτου να συνεχιστεί αλλά σε σχέση με την προστιθέμενη αξία τους για την οικονομία της περιφέρειας, ιδίως μέσω δικτύων που έχουν συσταθεί με άλλες επιχειρήσεις, ιδίως ΜΜΕ. Οι στρατηγικές για την ανάπτυξη των ανθρώπινων πόρων θα πρέπει να στοχεύουν τις αυξήσεις στην παραγωγικότητα παρόμοιων δικτύων.

— Ως γενικός κανόνας, όπου δεν εκπληρώνονται οι συμπεφωνημένοι όροι για τη στήριξη, είτε από άποψη φύσης ή διάρκειας της δεδομένης δραστηριότητας, θα πρέπει να απαιτείται η επιστροφή του συνόλου ή μέρους της επιχορήγησης. Επίσης, τα κοινοτικά ταμεία θα πρέπει γενικά να χρησιμοποιούνται για τη διευκόλυνση της μεταφοράς της παραγωγής ή άλλων εγκαταστάσεων εντός της επικράτειας της Ένωσης.

— **Εμπλοκή του ιδιωτικού τομέα στη διαμόρφωση στρατηγικών.** Όπως έχουν δείξει οι αξιολογήσεις των ενισχύσεων στο παρελθόν, η ποιότητα των προγραμμάτων για την ανάπτυξη του τομέα των ΜΜΕ μπορεί να βελτιωθεί όταν αποτελούν αντικείμενο επεξεργασίας και εφαρμογής στα πλαίσια ευρύτερης εταιρικής σχέσης στην οποία συμπεριλαμβάνονται αντιπρόσωποι ιδιωτικών εταιρειών και οργανισμών παροχής υπηρεσιών προς τις επιχειρήσεις. Η αξιοποίηση των αποτελεσμάτων της έρευνας βάσει της συνεργασίας μεταξύ εταιρειών και πανεπιστημίων θα πρέπει ομοίως να αφορά ευρεία εταιρική σχέση (βλέπε ανωτέρω κεφάλαιο I.E).

Εκτός από τις άμεσες ενισχύσεις σε επιχειρήσεις με τη μορφή ενίσχυσης επενδύσεων και μέτρων στήριξης των επιχειρήσεων, θα δοθεί αυξανόμενη έμφαση στις δεξιότητες της εργατικής δύναμης γενικότερα. Αυτό σαφώς σημαίνει τον εντοπισμό σημερινών και μελλοντικών στενωπών στην περιφερειακή αγορά της εργασίας (έλλειψη εξειδικευμένων εργατών) και των κινδύνων πλεονάσματος και ανεργίας που πρέπει να αντιμετωπισθούν σε πρώιμο στάδιο. Τα θέματα αυτά εξετάζονται λεπτομερέστερα στο κεφάλαιο 2 κατωτέρω.

Καθεστώς ενισχύσεων για μικροεπιχειρήσεις

Στην Πορτογαλία, το πρόγραμμα για την «Πρόωθηση της περιφερειακής ανάπτυξης» χρηματοδότησε ένα καθεστώς ενισχύσεων για μικροεπιχειρήσεις με την επωνυμία «RIME» στόχος του οποίου είναι να υποβοηθηθεί η δημιουργία απασχόλησης στις τοπικές κοινότητες που πλήττονται από την εγκατάλειψη της υπαίθρου και από ειδικά αναπτυξιακά προβλήματα. Το καθεστώς στοχεύει στη δημιουργία ή/και εκσυγχρονισμό μικροεπιχειρήσεων και μικρών επιχειρήσεων. Αποδίδει προτεραιότητα σε έργα στους ακόλουθους τομείς: βιοτεχνίες, υπηρεσίες τοπικού επιπέδου και επιπέδου γειτονιάς, αγροτικός τουρισμός και οικολογία.

Συνεργασία μεταξύ μεγάλων και μικρών εταιρειών

Το έργο Plato στην περιοχή του στόχου 2 Turnhout (Βέλγιο) αφορά τον δανεισμό διοικητικών στελεχών ή «φυλάκων αγγέλων» από μεγάλες εταιρείες σε ΜΜΕ, ειδικά σε νέες επιχειρήσεις, ώστε να επωφεληθούν από τη μεγαλύτερη εμπειρία και τις γνώσεις τους. Τα εκπαιδευμένα στελέχη διοίκησης από μεγάλες εταιρείες προσέφεραν βοήθεια σε τομείς που κυμαίνονται από συμβουλές εμπορίας έως στρατηγικές επέκτασης. Κατά την περίοδο 1996 έως 1998 συμμετείχαν 265 ΜΜΕ. Η βοήθεια προσφέρθηκε τόσο στα πλαίσια εργαστηρίων όσο και μέσω άτυπων προσωπικών επαφών. Το έργο αυτό είχε τόση επιτυχία ώστε πρόσφατα επεκτάθηκε σε επιχειρήσεις σε αρκετές άλλες χώρες όπως η Ολλανδία και η Ιρλανδία. Πρόσφατα επελέγη ως ένα από τα πλέον επιτυχημένα έργα από άποψη δημιουργίας απασχόλησης για το «European Job Challenge» που οργανώθηκε από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή.

ΧΡΗΜΑΤΟΠΙΣΤΩΤΙΚΕΣ ΤΕΧΝΙΚΕΣ

Οι νέοι κανονισμοί των διαρθρωτικών ταμείων τονίζουν την ανάγκη επίτευξης του μέγιστου δυνατού βαθμού μόχλευσης από τις δραστηριότητες που χρηματοδοτούνται από τον κοινο-

τικό προϋπολογισμό, ευνοώντας κατά το δυνατό την προσφυγή σε ιδιωτικές πηγές χρηματοδότησης, ιδιαίτερα τα ταμεία επιχειρηματικού κεφαλαίου και τις εταιρικές σχέσεις δημόσιου — ιδιωτικού τομέα, ως μέσον τόσο για την αύξηση των διαθέσιμων πόρων για επενδύσεις όπως και για τη διασφάλιση της συνδρομής της εμπειρίας του ιδιωτικού τομέα για το πώς λειτουργούν τα καθεστά αυτά.

Επιχειρηματικά κεφάλαια. Τα κράτη μέλη ενθαρρύνονται να καταβάλλουν ιδιαίτερη προσοχή στην απόδοση της παρακολούθησης ώστε να εκτιμήσουν ακριβέστερα τη συμβολή των καθεστώτων χρηματοπιστωτικής τεχνικής στην περιφερειακή ανάπτυξη, τη συμμετοχή του ιδιωτικού τομέα στη διασφάλιση της βιωσιμότητας των έργων, στη διαχείριση από ανεξάρτητους επαγγελματίες με αυτονομία στη λήψη των καθημερινών αποφάσεων, στη χρήση αυστηρών κριτηρίων επιλογής των έργων τα οποία στήριζαν τους στόχους της περιφερειακής ανάπτυξης και στη χρηματοδοτική συνδρομή η οποία συνδέεται με την παροχή συμβουλευτικών υπηρεσιών και διάφορων χρηματοδοτικών μέσων προς τις ΜΜΕ ώστε να τους παρέχεται ευέλικτη και βιώσιμη συνδρομή στα διάφορα στάδια της ανάπτυξής τους. Στις κατάλληλες περιπτώσεις, δύναται να ζητηθεί η στήριξη τους ΕΤΕ.

Στα πλαίσια του μέτρου «INVEST» (Hainaut), τέσσερα ταμεία επιχειρηματικού κεφαλαίου παρέχουν κεφάλαια εκκίνησης ή κεφάλαια για νέες δραστηριότητες και για την ανάπτυξη και διαφοροποίηση υφισταμένων επιχειρήσεων. Τα ταμεία αυτά δύνανται να παρέχουν επίσης σε επιχειρήσεις τους πόρους που απαιτούνται για την υλοποίηση επενδύσεων με τις οποίες να εφαρμόζονται τα αποτελέσματα βιομηχανικής έρευνας ή διεργασιών τεχνολογικής καινοτομίας. Δύνανται επίσης να παράσχουν συνδρομή σε διακρατικό πλαίσιο μέσω της συμμετοχής τους σε διαπεριφερειακά έργα, μέσω της θέσπισης διαπεριφερειακών εταιρειών κ.λπ. Η συνδρομή αυτή παίρνει τη μορφή συμμετοχής στα κεφάλαια της επιχείρησης, δανείων και έκδοσης μετατρέψιμων ομολόγων. Τα προϊόντα προσαρμόζονται στην κάθε περίπτωση ώστε να ικανοποιούν τις συγκεκριμένες ανάγκες της κάθε επιχείρησης.

Εταιρικές σχέσεις δημόσιου — ιδιωτικού τομέα. Η συμμετοχή του ιδιωτικού τομέα συνδέεται άμεσα με τις προοπτικές για την ανάλογη απόδοση, υπό ένα αποδεκτό επίπεδο αβεβαιότητας. Είναι αναγκαία η το ενωρίτερο δυνατόν συμμετοχή του ιδιωτικού τομέα, ιδίως στο στάδιο του προγραμματισμού των έργων υποδομής, της κατανομής των κινδύνων του έργου σε αυτούς που είναι σε θέση να τους αναλάβουν όπως σαφώς ορίζεται στα συμβατικά έγγραφα της εταιρικής σχέσης δημόσιου — ιδιωτικού τομέα, οι πραγματικές διαβουλεύσεις και εμπλοκή του κοινού που άμεσα επηρεάζεται από το καθεστώς πριν από το λεπτομερή του σχεδιασμό, η κατάλληλη προστασία του δημόσιου συμφέροντος μέσω συμβάσεων ή νομοθεσίας, η τήρηση των απαιτήσεων για τις δημόσιες συμβάσεις και τον ανταγωνισμό που θέτει η ΕΕ και ο συμβιβασμός της ανάγκης οι δεσμεύσεις του ΕΤΠΑ να πραγματοποιούνται εντός της περιόδου που καλύπτεται από τις χρηματοδοτικές προοπτικές ενώ οι δαπάνες των δημόσιων — ιδιωτών εταιρειών είναι συνήθως εκτός της περιόδου αυτής. Εάν είναι αναγκαίο, η Επιτροπή θα μπορούσε να συντάξει τεχνικές οδηγίες στις οποίες να επεξηγείται η πιθανή χρήση αυτής της μεθόδου χρηματοδότησης.

Ένα αξιοσημείωτο παράδειγμα επιτυχούς εταιρικής σχέσης δημόσιου — ιδιωτικού τομέα αφορά την κατασκευή της γέφυρας Vasco da Gama (Πορτογαλία). Το έργο αυτό για τη δεύτερη διάβαση του ποταμού Τάγου στη Λισσαβόνα, το κόστος του οποίου ανέρχεται σε περίπου 900 εκατομμύρια ευρώ, δημοπρατήθηκε βάσει σύμβασης παραχώρησης BOOT για την ανέγερση, ιδιοκτησία, λειτουργία και μεταβίβαση του (BOOT: build, own, operate and transfer). Η παραχώρηση έγινε στην Lusoronte, κοινοπραξία στην οποία συμμετείχαν πορτογαλικές, γαλλικές και βρετανικές κατασκευαστικές εταιρίες. Σύμφωνα με τους όρους της παραχώρησης, καθώς και οικοδόμησης της γέφυρας, η Lusoronte θα την εκμεταλλευθεί για διάστημα το πολύ 33 ετών πριν μεταβιβάσει την ιδιοκτησία της στην κυβέρνηση. Η παραχώρηση περιλαμβάνει επίσης την εκμετάλλευση και συντήρηση εκ μέρους της Lusoronte της υφιστάμενης γέφυρας της 25ης Απριλίου. Το έργο χρηματοδοτείται από το Ταμείο Συνοχής, της ΕΤΕπ και τους αναδόχους ενώ η συμμετοχή της πορτογαλικής κυβέρνησης προβλέπεται μέσω της μεταβίβασης των διόδων της υφιστάμενης γέφυρας.

B. Υπηρεσίες για τη στήριξη επιχειρήσεων: συμβάλλοντας στη δημιουργία και ανάπτυξη επιχειρήσεων

Είναι γνωστή η σημασία των υπηρεσιών για τη στήριξη των επιχειρήσεων για την επιτυχημένη δημιουργία, ανάπτυξη και μεταφορά επιχειρήσεων, ιδίως ΜΜΕ. Οι υπηρεσίες αυτής της μορφής παρέχουν τη δυνατότητα στις εταιρείες να αυξήσουν την ανταγωνιστικότητα τους και την ικανότητά τους να εντοπίζουν νέες αγορές. Επίσης βοηθούν στη δημιουργία πεδίου δράσης σε καθοριστικές για τη διεύρυνση της εσωτερικής αγοράς περιοχές (όπως είναι οι δημοπρατήσεις δημοσίων έργων), όπου οι ΜΜΕ παίζουν δυναμικό και καθοριστικό ρόλο.

Τα μέτρα για τη στήριξη παρόμοιων υπηρεσιών στα πλαίσια των διαρθρωτικών ταμείων θα πρέπει να περιλαμβάνουν τη συνδρομή για μεταφορά τεχνολογίας, προώθηση εμπορίας και διεθνοποίηση (εξαιρουμένων των αμέσων ενισχύσεων που συνδυάζονται με εξαγωγές), καινοτομία στην οργάνωση και διαχείριση και συνδρομή για τη δημιουργία και ανάπτυξη χρηματοδοτικών μέσων όπως κεφάλαια εκκίνησης, εταιρείες αμοιβαίων εγγυήσεων, κ.λπ. Ως αποτέλεσμα, οι προτεραιότητες πρέπει να είναι:

- **Εντοπισμός των αναγκών των εταιρειών.** Εδώ περιλαμβάνεται ο εντοπισμός της μορφής των υπηρεσιών που πρέπει να αναπτυχθούν και των πλέον κατάλληλων φορέων για να ανταποκριθούν στις ανάγκες των εταιρειών και για να τις υποστηρίξουν στην υλοποίηση των αναπτυξιακών τους σχεδίων. Οι ΜΜΕ τείνουν να έχουν σαφή προτίμηση για μια ενιαία υπηρεσία ως πρώτο σημείο επαφής για την παροχή πληροφοριών και συμβουλών σχετικά με τις δυνατότητες συνδρομής και για να καθιερώσουν τους σύνδεσμούς τους με περαιτέρω εξειδικευμένες υπηρεσίες. Για να μπορούν οι υπηρεσίες αυτές να παρέχουν αποτελεσματική συνδρομή, θα πρέπει να είναι διαθέσιμες πληροφορίες και υπηρεσίες για τις ΜΜΕ, στοχοθετημένες και προσαρμοσμένες στις ανάγκες τους, σε συνδυασμό με την κατάλληλη παροχή συμβουλών.
- **Αξιοποίηση συνεργιών.** Υπάρχει ιδιαίτερο πεδίο εφαρμογής για βελτιωμένες συνέργειες στην περίπτωση κέντρων παροχής υπηρεσιών, κέντρων μεταφοράς τεχνολογίας, επιστημονικών πάρκων, πανεπιστημίων, ερευνητικών κέντρων, κ.λπ., τα οποία συχνά λειτουργούν ασυντόνιστα. Η συνεργασία δύναται να συμβάλει στη βελτίωση της ποιότητας των παρεχόμενων υπηρεσιών, ιδίως μέσω της αποτελεσματικής κατάρτισης των στελεχών και μέσω της διάδοσης της ορθής πρακτικής (συμπερι-

λαμβανομένης της διάδοσής τους μέσω του Ιντερνέτ) και της ενθάρρυνσης του προσανατολισμού τους προς τις ανάγκες των πελατών).

- **Ενίσχυση της διεθνούς συνεργασίας.** Η προτεραιότητα αυτή προωθεί τη συνεργασία μεταξύ εταιρειών για την ανάπτυξη της ευρωπαϊκής και διεθνούς διάστασης των επιχειρήσεων τους ώστε να θεμελιώνονται σταθερότερα στην ενιαία ευρωπαϊκή αγορά.

Όπως και οι υπηρεσίες παροχής δημόσιας στήριξης στις επιχειρήσεις, ο ιδιωτικός τομέας παροχής υπηρεσιών προς τις επιχειρήσεις — αποτελούμενος από υπηρεσίες πληροφορικής, εμπορίας, τεχνικές υπηρεσίες, αναζήτησης στελεχών και άλλες επαγγελματικές και εμπορικές υπηρεσίες — έχει σημαντική συμβολή στη βελτίωση της ανταγωνιστικότητας των επιχειρήσεων, όπως επίσης αφ' εαυτού αποτελεί σημαντική πηγή απασχόλησης (ο τομέας εκτιμάται ότι αντιπροσωπεύει 10 % της συνολικής απασχόλησης Ένωσης).

Οι εταιρείες παροχής υπηρεσιών προς τις επιχειρήσεις έχουν την τάση να συγκεντρώνονται στις πλέον ευημερούσες και κεντρικές περιφέρειες, καθώς στις περιφέρειες αυτές η ζήτηση αυτού του είδους των υπηρεσιών είναι εντονότερη. Τα προγράμματα στα πλαίσια των διαρθρωτικών ταμείων θα πρέπει να επιδιώξουν να εντοπίσουν τους περιοριστικούς παράγοντες για την πλέον ισόρροπη διαθεσιμότητα παροχής υπηρεσιών προς τις επιχειρήσεις. Οι πολιτικές για την επίτευξη του στόχου θα μπορούσαν να περιλαμβάνουν τον εντοπισμό της ζήτησης για παροχή υπηρεσιών προς τις επιχειρήσεις στις περιφέρειες, την ανάπτυξη κατάλληλα προετοιμασμένων ανθρωπίνων πόρων και την προώθηση της κοινωνίας των πληροφοριών ως εργαλείου για τη στήριξη των επιχειρήσεων.

Πρακτική στήριξη των επιχειρήσεων

Το κέντρο δοκιμασιών και πιστοποίησης Idiada για τον τομέα των αυτοκινήτων (Καταλονία) αναπτύχθηκε (κατασκευή και εξοπλισμός) χάρη στη συνδρομή των προγραμμάτων του ΕΤΠΑ που εφαρμόστηκαν στην περιφέρεια αυτή από το 1992. Το κέντρο περιλαμβάνει πιστες δοκιμών και εργαστήρια που παρέχουν τη δυνατότητα στις επιχειρήσεις να δοκιμάσουν τις επιδόσεις και την ασφάλεια των προϊόντων τους καθώς και να πιστοποιήσουν εξαρτήματα και οχήματα. Επί του παρόντος, περισσότερες από 275 επιχειρήσεις χρησιμοποιούν τις εγκαταστάσεις αυτές στις οποίες απασχολούνται 150 άτομα.

150 BIC: ολοκληρωμένες υπηρεσίες για τη δημιουργία επιχειρήσεων

Περίπου 150 κέντρα επιχειρήσεων και καινοτομίας (BIC) λειτουργούν με επιτυχία οργανωτικά πρότυπα συνολικών συστημάτων παροχής υπηρεσιών στήριξης των επιχειρήσεων για την εκκίνηση και ανάπτυξη καινοτόμων επιχειρήσεων. Βασίζόμενα σε εταιρικές σχέσεις δημόσιου — ιδιωτικού τομέα και σε τοπικές — περιφερειακές εταιρικές σχέσεις, τα BIC λειτουργούν στην περιοχή τους ως διεπαφή μεταξύ των αναγκών των επιχειρήσεων και της προσφοράς εξειδικευμένων υπηρεσιών. Συμβάλλουν επίσης στη διεθνοποίηση των επιχειρήσεων (εμπορία, διαπεριφερειακή συνεργασία). Η εξάπλωση των BIC σε όλες τις ενισχυόμενες περιοχές και η εντατικότερη τους χρησιμοποίηση κατά την υλοποίηση περιφερειακών προγραμμάτων θα συμβάλει περαιτέρω στη διάδοση της ορθής πρακτικής για τη δημιουργία και ανάπτυξη επιχειρήσεων. Τα BIC συνδέονται, με συμφωνίες συνεργασίας με άλλα κοινοτικά δίκτυα, όπως τα κέντρα αναδιανομής του προγράμματος καινοτομίας, τα ευρωπαϊκά κέντρα πληροφόρησης ή τις ομάδες τοπικής δράσης του Leader.

89 τοπικά σύμφωνα απασχόλησης

Μια προσέγγιση που βασίζεται στη στρατηγική και την εταιρική σχέση απεικονίζεται σαφώς στα περισσότερα από τα σχέδια δράσης των 89 τοπικών συμφωνιών απασχόλησης, τα οποία καλύπτουν περίπου 10 % του πληθυσμού της Ένωσης. Παραδείγματος χάριν, το τοπικό σύμφωνο του Δυτικού Bragant (Forges de Clabecq) κατέληξε σε ολοκληρωμένο έργο που χαρακτηρίζεται από πολύ ευρεία εταιρική σχέση στην οποία συμμετέχουν όλοι οι βασικοί φορείς της περιοχής, συμπεριλαμβανομένων των εργατικών συνδικάτων.

Γ. Περιοχές με ιδιαίτερο δυναμικό: περιβάλλον, τουρισμός και πολιτισμός, κοινωνική οικονομία

Τα μέτρα που συζητήθηκαν ανωτέρω αποσκοπούν στην αύξηση της ανταγωνιστικότητας των επιχειρήσεων, ιδίως των ΜΜΕ, και κατ' αυτόν τον τρόπο στη δυνατότητά τους να δημιουργούν θέσεις εργασίας. Η εμπειρία από τα τρέχοντα προγράμματα δείχνει ότι υπάρχουν ορισμένοι τομείς όπου το δυναμικό αυτό δημιουργίας θέσεων εργασίας είναι πολύ σημαντικό αλλά έχει μέχρι σήμερα υποχρησιμοποιηθεί. Ακόμη, οι κατευθυντήριες γραμμές για την απασχόληση αποδίδουν ιδιαίτερη έμφαση στην ανάγκη αξιοποίησης νέων ευκαιριών απασχόλησης. Οι τρεις περιοχές που αναφέρονται κατωτέρω, κυρίως στον τομέα των υπηρεσιών, προσφέρουν παραδείγματα μερικών από τις ευκαιρίες που υπάρχουν για την περαιτέρω δημιουργία θέσεων απασχόλησης.

Βελτίωση του περιβάλλοντος: συμβολή στην ανταγωνιστικότητα

Η ποιότητα του περιβάλλοντος είναι σημαντικός παράγων στην ανάπτυξη και την ανταγωνιστικότητα της περιφέρειας. Η ένταξη της ποιότητας του περιβάλλοντος στις παραγωγικές επενδύσεις θα διασφαλίσει την ορθολογική χρήση των πόρων, αναδεικνύοντας τις οικονομικές επιδόσεις και την ανταγωνιστικότητα ενώ παράλληλα διατηρούνται και δημιουργούνται θέσεις απασχόλησης. Ακόμη, προϊόντα ή διεργασίες που σχετίζονται με το περιβάλλον παρέχουν πρόσθετες ευκαιρίες για τις περιφέρειες καθώς από μόνες τους αποτελούν πηγή νέας πηγή απασχόλησης. Ειδικές ενέργειες στις οποίες συνδυάζεται η βελτίωση του περιβάλλοντος και επενδύσεις στη βιομηχανία και τις υπηρεσίες θα πρέπει να περιλαμβάνουν:

- **Προληπτική προσέγγιση.** Η στήριξη από τα ταμεία για επιχειρηματικές δραστηριότητες (ιδίως ΜΜΕ) θα πρέπει να προωθεί επενδύσεις που χαρακτηρίζονται από προληπτική προσέγγιση και αυτό θα πρέπει να ενθαρρύνεται με υψηλότερα ποσοστά συνδρομής διαθέσιμα για επενδύσεις αυτής της μορφής. Οι προτεραιότητες θα πρέπει να περιλαμβάνουν την αποδοτική και αειφόρο χρήση των φυσικών πόρων, την ελαχιστοποίηση των αποβλήτων και την επαναχρησιμοποίησή τους, τη μείωση της ρύπανσης της ατμόσφαιρας και την εφαρμογή πολιτικής αειφορίας για τα προϊόντα. Ακόμη, τα ταμεία θα μπορούσαν να στηρίζουν την ανάπτυξη και την εμπορία καινοτόμων και φιλικών προς το περιβάλλον προϊόντων και υπηρεσιών.
- **Καθαρές τεχνολογίες.** Τα κράτη μέλη θα πρέπει να ευνοούν μέτρα για την επιτάχυνση της στροφής από παλαιές, ρυπαίνουσες τεχνολογίες και διορθωτικά μέτρα προς νέες καθαρές τεχνολογίες.
- **Διαχείριση του περιβάλλοντος.** Η οικονομική στήριξη πρέπει να διατίθεται ιδίως στις ΜΜΕ, για να κάνουν χρήση περιβαλλοντικών υπηρεσιών όπως οι οικολογικοί έλεγχοι.

— **Βιομηχανικά γήπεδα.** Θα πρέπει να δοθεί προτεραιότητα στην αποκατάσταση εγκαταλελειμμένων βιομηχανικών γηπέδων (brownfields) αντί για την εγκατάσταση βιομηχανιών σε παρθένες εκτάσεις (greenfields).

— **Κατάρτιση.** Είναι ουσιώδους σημασίας για τη βελτίωση των γνώσεων σε θέματα που σχετίζονται με το περιβάλλον εντός του τομέα των επιχειρήσεων και για την προώθηση νέων θέσεων εργασίας (ή τη μετατροπή τους).

Συνήθως, οι κρατικές ενισχύσεις για το περιβάλλον τυγχάνουν ευνοϊκής αντιμετώπισης στα πλαίσια των κανόνων του ανταγωνισμού της ΕΕ. Για να διευκολυνθεί η προτοιμασία παρόμοιων μέτρων ενίσχυσης, η Επιτροπή έχει καταρτίσει κατευθυντήριες γραμμές για τις κρατικές ενισχύσεις που αφορούν στην προστασία του περιβάλλοντος.

Τουρισμός και πολιτισμός: πλεονεκτήματα για την τοπική ανάπτυξη

— **Βιώσιμος ποιοτικός τουρισμός.** Ο τουρισμός είναι μια από τις πλέον αναπτυσσόμενες βιομηχανίες στην Ευρώπη και σε όλον τον κόσμο, τόσο από άποψη απόδοσης όσο και δημιουργίας νέων θέσεων απασχόλησης. Έτσι, ο τουρισμός αντιπροσωπεύει ένα σημαντικό περιουσιακό στοιχείο για ένα μεγάλο αριθμό περιφερειών, αγροτικών κοινοτήτων και πόλεων στην Ένωση. Μια ισόρροπη και βιώσιμη ανάπτυξη του τουρισμού θα πρέπει να υποστηρίζεται ιδίως μέσω:

- του εκσυγχρονισμού των σχετικών, με τον τουρισμό υποδομών και μέσω της βελτίωσης της αποδοτικότητάς τους,
- της αναβάθμισης των δεξιοτήτων και των επαγγελματικών χαρακτηριστικών ώστε να ανταποκρίνονται καλύτερα στις προσδοκίες των τουριστών και στις ανάγκες της βιομηχανίας,
- της ενθάρρυνσης των εταιρικών σχέσεων μεταξύ επιχειρήσεων, της συνεργασίας του δημόσιου με τον ιδιωτικό τομέα και της δικτύωσης, ώστε να βελτιωθεί η ένταξη των διάφορων υπηρεσιών που εμπλέκονται στην «αλυσίδα του τουρισμού».

Η ανάπτυξη του τουρισμού θα πρέπει να σχεδιάζεται προσεκτικά ώστε να λαμβάνει υπόψη την χωρητικότητα της περιοχής όσον αφορά στις περιβαλλοντικές, τις κοινωνικές και τις οικονομικές επιπτώσεις. Αυτή η ένταξη των περιβαλλοντικών ανησυχιών και της διατήρησης της φυσικής και της πολιτιστικής κληρονομιάς στα αναπτυξιακά σχέδια είναι ουσιώδους σημασίας για να ενθαρρύνονται μορφές βιώσιμου και υψηλής ποιότητας τουρισμού.

— **Πολιτισμός: ένα σημείο οικονομικής ανάπτυξης.** Ο πολιτισμός συνδέεται στενά με τον τουρισμό καθώς η πολιτιστική κληρονομιά μιας περιφέρειας δεν συμβάλλει απλά στην ανάπτυξη της τοπικής ή περιφερειακής ταυτότητας, αλλά προσελκύει ταυτόχρονα τουρίστες. Ο πολιτισμός προσφέρει έτσι ευκαιρίες για πρόσθετη απασχόληση, που αποτελεί παράγοντα μεγάλης σημασίας για τις μειονεκτικές περιφέρειες της Κοινότητας με υψηλή συγκέντρωση πολιτιστικού δυναμικού. Η πολιτιστική διάσταση θα πρέπει έτσι να εντάσσεται στις στρατηγικές ανάπτυξης του τουρισμού. Οι ανταλλαγές εμπειρίας μεταξύ περιφερειών ή τοπικών αρχών συμβάλλουν στη μεταφορά τεχνο-

γνώσις σχετικά με τον πολιτισμό και τους τρόπους ανάπτυξης του πολιτιστικού τουρισμού και για την εξεύρεση κοινών λύσεων. Το πολιτιστικό δυναμικό μιας περιφέρειας θα την καταστήσει πιο ελκυστική σε ξένους επενδυτές γενικά.

Ο πολιτισμός αποτελεί επίσης από μόνος του ένα όλο και περισσότερο σημαντικό μέρος της ιδιωτικής οικονομίας, με αξιόλογο δυναμικό ανάπτυξης και δημιουργίας απασχόλησης. Τα κράτη μέλη θα πρέπει συνεπώς να κάνουν περισσότερη χρήση του δυναμικού απασχόλησης των καινοτόμων και δημιουργικών πολιτιστικών προϊόντων, π.χ. στους τομείς on-line παροχής υπηρεσιών, των μέσων ενημέρωσης και της κοινωνίας των πληροφοριών που σχετίζονται με τον τουρισμό ή του σχεδιασμού, και περιλαμβάνουν μέτρα στους τομείς αυτούς στα περιφερειακά τους προγράμματα. Τέλος, η ευέλικτη κατάρτιση που συνδυάζεται με επεγγέλματα σχετικά με τις πολιτιστικές δραστηριότητες αποτελεί απαίτηση για τη λειτουργία των πολιτιστικών τομέων που συμβάλλουν στη διατήρηση ή των εκσυγχρονισμό παραδοσιακών δραστηριοτήτων και τη θέσπιση εντελώς νέων ειδικοτήτων, που συνδυάζονται π.χ. με την κοινωνία των πληροφοριών.

Ο τουρισμός ενταγμένος στην τοπική οικονομία

Η ανάπτυξη του τουρισμού η οποία στηρίζεται από τα διαρθρωτικά ταμεία στο Πεδεμόντιο εστιάζεται σε τέσσερις στρατηγικές περιοχές με υψηλό δυναμικό τουριστικής ανάπτυξης — τη λίμνη Maggiore, τη χιονοδρομική περιοχή της Val di Susa, την πόλη του Τουρίνου και τον γύρο των κάστρων του Canavese. Τα έργα τουριστικής ανάπτυξης υιοθέτησαν μια ολοκληρωμένη προσέγγιση, χρηματοδοτώντας ένα μίγμα υποδομών για τη βελτίωση της ελκυστικότητας της περιοχής, καθεστώςτα ενισχύσεων στις μικρομεσαίες τουριστικές επιχειρήσεις και προγράμματα προώθησης του τουρισμού. Η προστιθέμενη αξία προέκυψε τόσο από την καλή εταιρική σχέση μεταξύ των τοπικών και των περιφερειακών διοικήσεων, όσο και από την εντονότερη επίπτωση που επιτεύχθηκε μέσω της συγκέντρωσης των δραστηριοτήτων σε περιορισμένες περιοχές.

Διατήρηση τοποθεσίας πολιτιστικού ενδιαφέροντος

Επί τουλάχιστον πέντε αιώνες, διάφορες παραγωγικές εγκαταστάσεις που εκινούντο με υδραυλική ενέργεια από ορεινές πηγές βρίσκονται στην κοιλάδα του Λούσιου στην Πελοπόννησο στην Ελλάδα. Στα πλαίσια του επιχειρησιακού προγράμματος 1994 έως 1999 για την Πελοπόννησο, ανακατασκευάστηκε ένα συγκρότημα κτιρίων και αποκαταστάθηκε ο εξοπλισμός. Ένα υπαίθριο μουσείο υδραυλικής ενέργειας έχει τεθεί σε λειτουργία και λειτουργεί ως σημείο προσέλκυσης, προσφέροντας τουριστικές και εκπαιδευτικές εμπειρίες. Το μουσείο παρέχει στο κοινό γνώσεις σχετικά με την υδραυλική ενέργεια και την παραγωγή πυρίτιδας και δερμάτων. Οι τουρίστες μπορούν να περιπλανηθούν κατά μήκος των μονοπατιών δίπλα στον Λούσιο, τα οποία έχουν ανοιχθεί και τα οποία συντηρούνται προσεκτικά. Το έργο ως σύνολο έδωσε ώθηση σε σημαντική ανάπτυξη της περιφέρειας λόγω του αριθμού των τουριστών και των σχολείων που προσέλκυσε.

Κοινωνική οικονομία: νέες υπηρεσίες που δημιουργούν απασχόληση

Δεν είναι δυνατόν να καταταγούν σαφώς είτε στον ιδιωτικό είτε στο δημόσιο τομέα όλοι οι εμπλεκόμενοι σε οικονομικές δραστηριότητες. Υπάρχει ένα μεγάλο φάσμα οργανώσεων, όπως συνεταιρισμοί, εταιρείες άνευ μετοχικού κεφαλαίου, ενώσεις και ιδρύματα, καθώς και επιχειρήσεις και άτομα, που είτε παρέχουν στα μέλη τους υπηρεσίες είτε συστήνονται για να εξυπηρετούν κοινωνικές ομάδες με κοινές ανάγκες. Ορισμένες εξ αυτών δραστηριοποιούνται σε ανταγωνιστικές αγορές (πιστωτικές ενώσεις, εταιρείες αμοιβαίων ασφαλίσεων, κ.λπ.) ενώ άλλες παρέχουν υπηρεσίες που είναι πλησιέστερες προς το δημόσιο τομέα, π.χ. υπηρεσίες υγείας και πρόνοιας, εκ του σύνεγγυς υπηρεσίες, αθλητικές δραστηριότητες και αναψυχή.

Αν και οι οντότητες που συγκροτούν την κοινωνική οικονομία δημιουργούνται για την ικανοποίηση συγκεκριμένων κοινωνικών αναγκών, έχουν επίσης σημαντική οικονομική συμβολή, κυρίως στον τομέα της απασχόλησης. Επί του παρόντος, εκτιμάται ότι περίπου 5 % της συνολικής απασχόλησης στην Ευρωπαϊκή Ένωση αντιπροσωπεύεται από την κοινωνική οικονομία και υπάρχει σαφές δυναμικό περαιτέρω ανάπτυξης.

Βάσει της εμπειρίας των εθνικών καθεστώτων στήριξης και των κοινοτικών προτύπων πειραματικών έργων, καθώς και των σχεδίων δράσης ορισμένων τοπικών συμφωνιών απασχόλησης, προτεραιότητες για συνδρομή στον τομέα αυτό αποτελούν:

— **Η ενεργή στήριξη της δημιουργίας και της ανάπτυξης παροχών υπηρεσιών.** Περιλαμβάνεται, πρώτον, ο εντοπισμός των υποσχόμενων νέων τομέων δραστηριότητας και, δεύτερον, η παροχή κατάλληλων υπηρεσιών στήριξης προς τους εν δυνάμει και τους υφιστάμενους παροχείς υπηρεσιών, όπως ενημέρωση και παροχή συμβουλών, καθώς και οικονομική και τεχνική συνδρομή.

— **Οργάνωση και βιωσιμότητα.** Μετά τη σύστασή τους, οι παροχείς υπηρεσιών, ιδίως αυτοί που απασχολούν άτομα εντασσόμενα για πρώτη φορά στην οικονομική δραστηριότητα, θα χρειαστούν σε γενικές γραμμές συνεχή συνδρομή για ορισμένο χρονικό διάστημα, κυρίως στους τομείς υποστήριξης στη διαχείριση και κατάρτιση. Εντούτοις, ο τελικός στόχος θα πρέπει εν γένει να είναι η λειτουργία της υπηρεσίας σε βιώσιμη βάση. Ως εκ τούτου, η δημόσια στήριξη θα πρέπει να μειώνεται με το πέρασμα του χρόνου, λαμβάνοντας υπόψη τις ιδιαίτερες ανάγκες των εν λόγω υπηρεσιών.

Η πρωτοβουλία που λαμβάνεται από τα κράτη μέλη υπέρ της απασχόλησης των νέων, της καταπολέμησης του κοινωνικού αποκλεισμού και της ανάπτυξης των τοπικών υπηρεσιών έδωσαν τη δυνατότητα στους οργανισμούς και τις επιχειρήσεις της κοινωνικής οικονομίας να καταστούν νέοι και σημαντικοί εταίροι των περιφερειακών και των τοπικών αρχών. Ο συνολικός στόχος της συνδρομής των Διαρθρωτικών Ταμείων θα πρέπει να είναι η επιβεβαίωση και η ενδυνάμωση της εταιρικής αυτής σχέσης.

Καινοτόμες εγκαταστάσεις παιδικών σταθμών

Σε μια υποβαθμισμένη περιοχή του Μπέλφαστ, ένα έργο που αρχικά απευθύνονταν σε γονείς μικρών παιδιών θα καταλήξει σε εμπορική επιχείρηση παιδικού σταθμού η οποία θα στηρίζει οικονομικά την συνέχιση του έργου μετά το πέρας του προγράμματος που χρηματοδοτείται από το ΕΤΠΑ. Η τοπική αναπτυξιακή ομάδα έχει ως στόχο να σπάσει τον κύκλο της υποβάθμισης, ενθαρρύνοντας τους γονείς, κυρίως τις μητέρες, να φέρνουν τα παιδιά τους στους τοπικούς παιδικούς σταθμούς. Στην περίπτωση αυτή, οι μητέρες με τη βοήθεια των ομόλογων τους, δέχονται βοήθεια για να ολοκληρώσουν την εκπαίδευσή τους ώστε να μπορούν να βοηθήσουν τα παιδιά τους, και ορισμένες συνεχίζουν περαιτέρω την κατάρτισή τους έως και την παιδαγωγική. Το ΕΤΠΑ έχει χρηματοδοτήσει δύο νέα κτίρια πολλαπλών χρήσεων, ένα εκ των οποίων βρίσκεται κοντά στο εμπορικό κέντρο της πόλης. Σκοπός του είναι να στεγάσει έναν παιδικό σταθμό που θα λειτουργεί με κριτήρια κερδοφορίας ώστε να στηρίζει τις βασικές εργασίες στο άλλο κτίριο, το οποίο, λόγω της θέσης του, δεν δύναται να προσελκύσει γονείς από τη μεσαία τάξη με εισοδήματα ικανά να πληρώνουν για την παροχή των υπηρεσιών. Όταν τελειώσει το κτίριο, ορισμένες μητέρες θα έχουν ολοκληρώσει την κατάρτισή τους ως παιδαγωγοί και θα μπορούν να αναλάβουν εργασία στο κέντρο.

ΜΕΡΟΣ 2: Η ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ: ΒΑΣΙΚΗ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΚΟΙΝΟΤΗΤΑ

Το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο είναι το κύριο χρηματοδοτικό μέσο σε επίπεδο ΕΕ για την ανάπτυξη των ανθρώπινων πόρων σε όλη την επικράτεια της Ένωσης και για όλους τους πρωταρχικούς στόχους των διαρθρωτικών ταμείων. Έχει διπλή αποστολή: αφενός, επιδιώκει να βελτιώσει τις ευκαιρίες απασχόλησης στην εσωτερική αγορά και να συμβάλει με αυτό τον τρόπο στην αύξηση του βιοτικού επιπέδου. Αφετέρου, ως ένα από τα διαρθρωτικά ταμεία, επιδιώκει σαν συνολικό στόχο την ενδυνάμωση της οικονομικής και κοινωνικής συνοχής. Οι προτεραιότητες που καθορίζονται κατωτέρω εφαρμόζονται σε όλη την επικράτεια της ΕΕ, αν και σε περιφερειακά προγράμματα ή όπου προγραμματίζεται ο στόχος 3 ή υλοποιείται περιφερειακά, υπάρχουν περιφερειακές ιδιορρυθμίες που πρέπει να λαμβάνονται υπόψη. Θα είναι επίσης σημαντικό να διασφαλιστεί η συμπληρωματικότητα και η συνέργια μεταξύ των μέτρων που χρηματοδοτούνται από το ΕΚΤ και τα μέτρα για την αγροτική ανάπτυξη που χρηματοδοτούνται εκτός των στόχων 1 και 2.

Στο πλαίσιο αυτό, η Επιτροπή πρότεινε τις ακόλουθες λειτουργίες για το στόχο 3 των διαρθρωτικών ταμείων, ο οποίος στηρίζει την προσαρμογή και τον εκσυγχρονισμό της εκπαίδευσης, της κατάρτισης και της απασχόλησης:

— πρώτον, ως πλαίσιο αναφοράς της πολιτικής αυτής για όλα τα μέτρα, προωθεί τους ανθρώπινους πόρους σε όλη την εθνική επικράτεια, ανεξάρτητα από στόχους. Αυτό προσδιορίζει τους τρόπους με τους οποίους το κράτος μέλος προτείνει τη χρήση των διαρθρωτικών ταμείων (κυρίως, αλλά όχι αποκλειστικά του ΕΚΤ) για να συμβάλουν στην αύξηση της απασχόλησης και την οικονομική και κοινωνική συνοχή,

— δεύτερον, ως μέσο προγραμματισμού και χρηματοδότησης, μέσω του οποίου το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο παρεμβαίνει χρηματοδοτικά και ορίζοντα σε μια δεδομένη γεωγραφική περιοχή (στο σύνολο της επικράτειας του κράτους μέλους πλην των περιοχών του στόχου 1) για τη στήριξη των εθνικών σχεδίων δράσης για την απασχόληση.

Οι δραστηριότητες στον τομέα αυτό θα αναπτυχθούν επίσης στο πλαίσιο της κοινοτικής πρωτοβουλίας για τους ανθρώπινους πόρους.

I. Στόχος 3: Το πλαίσιο αναφοράς για την ανάπτυξη των ανθρώπινων πόρων για περισσότερες και καλύτερες θέσεις εργασίας

Δεδομένης της αποστολής του, να συμβάλει σε ενέργειες για την αύξηση της απασχόλησης, το ΕΚΤ είναι το κύριο χρηματοδοτικό μέσο σε επίπεδο ΕΕ για να βοηθήσει τα κράτη μέλη να αναπτύξουν και να υλοποιήσουν τις κατευθυντήριες γραμμές για την απασχόληση στα πλαίσια της ευρωπαϊκής στρατηγικής για την απασχόληση. Η στρατηγική αυτή παρέχει το πλαίσιο:

— εντός του οποίου οι προτεραιότητες της πολιτικής για την απασχόληση των κρατών μελών μεταφράζονται σε εθνικά σχέδια δράσης,

— το οποίο καθοδηγεί τις ενέργειες που αναλαμβάνονται για την εκπλήρωση των προτεραιοτήτων αυτών, συμπεριλαμβανομένων αυτών που στηρίζονται μέσω του στόχου 3, και

— το οποίο θα πρέπει να εφαρμόζεται στις δραστηριότητες που αφορούν στην απασχόληση σε όλη την Ευρωπαϊκή Ένωση και σε κάθε κράτος μέλος.

Σαφώς, πρέπει να υπάρχει συνοχή μεταξύ της στρατηγικής για την απασχόληση, όπως αντικατοπτρίζεται στα εθνικά σχέδια δράσης, και των προτεραιοτήτων για την ανάπτυξη των ανθρώπινων πόρων που χρηματοδοτούνται από το ΕΚΤ. Πράγματι, τα συμπεράσματα της συνόδου κορυφής της Βιέννης συνιστούν να χρησιμοποιηθεί η μεταρρύθμιση του ΕΚΤ για να ενισχύσει τη στήριξη της στρατηγικής για την απασχόληση. Τα εθνικά σχέδια δράσης συνδυάζουν την εθνική στρατηγική για την απασχόληση και τα μέσα των εθνικών πολιτικών με τις ευρωπαϊκές προτεραιότητες της συνοχής και της απασχόλησης.

Σε όλη την προτεινόμενη στρατηγική για τους ανθρώπινους πόρους, τρία γενικά στοιχεία έχουν ιδιαίτερη σημασία:

— είναι ουσιώδους σημασίας η επικρατούσα προσέγγιση για την ισοτιμία ευκαιριών μεταξύ ανδρών και γυναικών,

— οι δυνατότητες απασχόλησης που παρέχει η κοινωνία των πληροφοριών πρέπει να θεθούν στην υπηρεσία του συμφέροντος της κοινωνίας ως συνόλου, και

— πρέπει να αναδειχθεί η συμβολή του Ευρωπαϊκού Κοινωνικού Ταμείου στην προώθηση της τοπικής ανάπτυξης, π.χ. μέσω των τοπικών συμφώνων απασχόλησης. Η προσέγγιση αυτή θα δώσει τη δυνατότητα στις ενέργειες που έχουν αναληφθεί στα πλαίσια των εθνικών σχεδίων δράσης να ολοκληρωθούν και να ενισχυθούν στο κατάλληλο τοπικό επίπεδο.

Στο πλαίσιο αυτό, τα πέντε πεδία πολιτικών του κανονισμού του ΕΚΤ προσδιορίζουν τους τομείς στους οποίους τα κράτη μέλη θα πρέπει να αναλάβουν δράση η οποία θα στηρίζει τους τέσσερις πυλώνες των κατευθυντηρίων γραμμών για την απασχόληση.

Θα πρέπει επίσης να σημειωθεί ότι οι ενέργειες για την προώθηση της κατάρτισης και της απασχόλησης σε εταιρείες δύνανται να αποτελούν κρατικές ενισχύσεις και πρέπει να είναι συμβιβάσιμες με τους κανόνες του ανταγωνισμού.

A. Ενεργητικές πολιτικές στην αγορά εργασίας για την προώθηση της απασχόλησης

Σε αυτό το πεδίο πολιτικής, τα κράτη μέλη θα πρέπει να επιδείξουν πως μετατρέπουν τις ενεργητικές και προληπτικές στρατηγικές, οι οποίες περιλαμβάνονται στις κατευθυντήριες γραμμές για την απασχόληση, σε συγκεκριμένες προτάσεις δράσης.

Η ενεργοποίηση και η πρόληψη βασίζονται σε συνδρομή «κομμένη στα μέτρα τους» η οποία βασίζεται στα ατομικά χαρακτηριστικά τους. Η στόχευση αυτής της μορφής απαιτεί τον έγκαιρο εντοπισμό αυτών που αντιμετωπίζουν κινδύνους και θα πρέπει να συνδυάζει ευρύ φάσμα μέτρων όπως διαγνωστικές συνεντεύξεις, κατάρτιση σε συνδυασμό με προσωπικά σχέδια δράσης, συμβουλές για την εξέλιξη της καριέρας τους και συνδρομή για την αναζήτηση εργασίας, και περιόδους δοκιμαστικής εργασίας.

Είναι σημαντικό να προσφερθεί κατάρτιση στους ανέργους ή άλλα ενεργητικά μέτρα που ευνοούν την απασχόληση, πριν η ανεργία καταστεί μαρκοχρόνια. Η προώθηση της απασχολησιμότητας των νέων ατόμων είναι βασική προϋπόθεση για την καταπολέμηση της ανεργίας στους νέους, και είναι συνεπώς ουσιώδης για να εξοπλίσει τα νεαρά άτομα με μεγαλύτερες ικανότητες προσαρμογής στις τεχνολογικές και οικονομικές αλλαγές και με τις γνώσεις που έχουν να κάνουν με την αγορά εργασίας — εφαρμόζοντας ή αναπτύσσοντας όπου είναι δυνατόν την κατάρτιση μέσω της μαθητείας.

Οι περιφερειακές και τοπικές υπηρεσίες απασχόλησης έχουν να διαδραματίσουν βασικό ρόλο στην πρόληψη δημιουργίας αδιέξοδου για ορισμένες ειδικότητες και για την πρόληψη του αποκλεισμού, καθώς και για τη στήριξη της προσαρμογής στις διαρθρωτικές αλλαγές. Παραδείγματος χάριν, θα πρέπει να αναλάβουν ηγετικό ρόλο στον έλεγχο των διαθέσιμων γνώσεων και του επιπέδου των επαγγελματικών προσόντων των νέων ατόμων, καθώς και των αναγκών κατάρτισης των απασχολούμενων και των αναγκών επαγγελματικής τους ανάπτυξης. Αυτό είναι ουσιώδες τόσο για την ανάπτυξη των ευκαιριών κατάρτισης και ένταξης που προσαρμόζονται στις ειδικές ή μεμονωμένες ανάγκες, όσο και για την προσαρμογή της παροχής της συνεχιζόμενης κατάρτισης στις ανάγκες των τοπικών και περιφερειακών επιχειρήσεων. Οι υπηρεσίες απασχόλησης έχουν συνεπώς να διαδραματίσουν ιδιαίτερα σημαντικό ρόλο στις περιφέρειες που υποβάλλονται σε διαρθρωτικές αλλαγές.

Τα μέτρα που καλύπτονται στα πλαίσια αυτού του τομέα πολιτικών δύνανται να συμπεριλάβουν μια περισσότερο καινοτόμο χρήση του ΕΚΤ σε σύγκριση με την παραδοσιακή του χρήση. Παραδείγματος χάριν, θα μπορούσαν να περιλαμβάνουν ποικιλία υπηρεσιών όπως η προκατάρτιση, η παροχή συμβουλών, η απασχόληση στην κοινότητα, η συνδρομή στην εύρεση εργασίας, η στήριξη της εργασίας και ενισχύσεις απασχόλησης, όλα αυτά συνδυασμένα σε μια ευέλικτη περιεκτική προσέγγιση.

B. Μια μη εκλεκτική κοινωνία, ανοικτή σε όλους

Η προώθηση μιας αγοράς εργασίας ανοικτής σε όλους αποτελεί προτεραιότητα για τα κράτη μέλη στα πλαίσια της ευρωπαϊκής στρατηγικής για την απασχόληση. Στο πλαίσιο αυτό, ειδική προσοχή δίνεται στις ανάγκες των μειονεκτούντων ατόμων, των εθνικών μειονοτήτων και άλλων ομάδων και ατόμων που ενδέχεται να μειονεκτούν, και στην ανάπτυξη των κατάλληλων προληπτικών και ενεργητικών πολιτικών για την προώθηση της ένταξής τους στην αγορά εργασίας. Εντούτοις, η μείωση της ανεργίας και η βελτίωση της (επαν-)ένταξης στην αγορά εργασίας παρόμοιων ομάδων δεν είναι συχνά δυνατή χωρίς να υπερπηδηθούν άλλες μορφές αποκλεισμού. Ο αποκλεισμός έχει συχνά μια σειρά αιτιών, ώστε μόνο μια ολοκληρωμένη και περιεκτική προσέγγιση μπορεί να είναι αποτελεσματική ως στρατηγική για την ένταξή τους. Είναι σημαντικό να γίνει χρήση των δυνατοτήτων του τομέα των μη κυβερνητικών οργανώσεων στο πεδίο αυτό, δεδομένου ότι μπορεί να είναι κοντύτερα στις πραγματικές ανάγκες αυτών που αφορά σε σύγκριση με τις θεσμοθετημένες υπηρεσίες. Επίσης, η κινητοποίηση τοπικών ομάδων και των έργων τους μπορεί να είναι ένας αποτελεσματικός τρόπος προσέγγισης αυτών που κινδυνεύουν από τον αποκλεισμό ή τον υφίστανται ήδη. Το σχέδιο κανονισμού της Επιτροπής για το ΕΚΤ δίνει την κατάλληλη έμφαση στα μέσα αυτά παροχής αποτελεσματικών απαντήσεων στον αποκλεισμό, ανεξάρτητα από την προέλευσή του.

Η ορθή πρακτική σε έργα για την κοινωνική ένταξη

Στην **Πορτογαλία**, το υποπρόγραμμα Integrar, το οποίο λαμβάνει 279 εκατομμύρια ευρώ από το ΕΚΤ κατά τη διάρκεια της περιόδου 1994 έως 1999, στηρίζει πολυδιάστατα έργα που έχουν ως στόχο την κοινωνική και οικονομική ανάπτυξη των μη προνομιούχων κοινοτήτων και κοινωνικών ομάδων. Αυτό ευρίσκεται σε αρμονία με την υψηλή προτεραιότητα που δίνεται από την κυβέρνηση στην εθνική στρατηγική κατά του κοινωνικού αποκλεισμού, με τη χρηματοδότηση του Integrar για ενεργητικά μέτρα κατάρτισης και προσανατολισμού για τους μακροχρόνιους ανέργους οι οποίοι λαμβάνουν το χαμηλότερο επίπεδο αποζημίωσης από την κυβέρνηση. Το Integrar επιδιώκει να στηρίζει ενέργειες που έχουν σχεδιαστεί για την πρόληψη των παραγόντων που οδηγούν στον αποκλεισμό και να προωθεί την πρόσβαση στην αγορά εργασίας, καθεστώςτα επαγγελματικής κατάρτισης, και ενέργειες που έχουν ως στόχο τις από κοινωνική άποψη μη προνομιούχες κοινότητες και κοινωνικές ομάδες, και οι οποίες έχουν ως στόχο να ενισχύσουν την κοινωνική ένταξη.

Διατηρώντας την πολυσυλλεκτική προσέγγιση, οι κεντρικές γραμμές δράσης του υποπρογράμματος περιλαμβάνουν ειδική προσπάθεια για την ενημέρωση του πληθυσμού στόχου, ο οποίος συχνά αντιμετωπίζει πολύ μεγάλες δυσκολίες στην πρόσβαση του στην πληροφόρηση, για τη διευκόλυνση της ένταξης ή/και την πρόληψη του αποκλεισμού· και την κατάρτιση επαγ-

γελματιών που παρεμβαίνουν άμεσα στις μειονεκτούσες ομάδες και αντιμετωπίζουν τα ειδικά τους προβλήματα. Τα καινοτόμα στοιχεία του προγράμματος περιλαμβάνουν:

- α) μέτρα σε προηγούμενα στάδια από την παραδοσιακή κατάρτιση και μέτρα απασχόλησης για άτομα που αντιμετωπίζουν δυσκολίες στη συμμετοχή τους στα παραδοσιακά αυτά μέτρα (π.χ. στέγαση, εκπαίδευση, στήριξη υγείας και κοινωνικής πρόνοιας για τις πλέον ευπαθείς ομάδες, ειδικά προγράμματα κατάρτισης για μειονεκτικά άτομα), τα οποία βελτιώνουν τα ποσοστά συμμετοχής και επιτυχίας στα παραδοσιακά μέτρα της αγοράς εργασίας, και
- β) την υιοθέτηση μεθοδολογίας για την ανάπτυξη της κοινότητας, η οποία αντικατοπτρίζει την αναγνώριση της τοπικής βάσης των προβλημάτων και της κοινωνικής τους διάστασης.

Γ. Προώθηση της απασχολησιμότητας, των γνώσεων και της κινητικότητας μέσω της δια βίου εκμάθησης

Ο τομέας αυτός πολιτικής καλύπτει στρατηγικές για τη διεύρυνση της πρόσβασης στην κτήση γνώσεων, τη στήριξη της διαφοροποίησης και της ενίσχυσης των ευκαιριών κατάρτισης, και τη βελτίωση της ποιότητας των συστημάτων εκπαίδευσης και κατάρτισης.

Για να ενισχύσει την ανάπτυξη εξειδικευμένης και προσαρμοσμένης εργατικής δύναμης, θα πρέπει να βελτιωθούν οι ευκαιρίες για τη δια βίου εκμάθηση, ιδίως στους τομείς των τεχνολογιών πληροφορικής και επικοινωνίας. Από την άποψη αυτή, θα πρέπει να δοθεί προσοχή στην ανάπτυξη ενός εθνικά αναγνωρισμένου πιστοποιητικού που να παρέχει ευελιξία για τη συνέχιση των σπουδών.

Η ποιότητα της εκπαίδευσης και της κατάρτισης που λαμβάνουν είναι ουσιώδης για την ικανότητα των νεαρών ατόμων να εισέλθουν στην αγορά εργασίας. Τα συστήματα εκπαίδευσης και κατάρτισης θα πρέπει να είναι καλύτερα εξοπλισμένα ώστε να παρέχουν στα άτομα τη δυνατότητα προσαρμογής και ένταξης στην αγορά εργασίας, και ιδίως να παρέχουν στον καθένα τις ελάχιστες απαιτούμενες βασικές γνώσεις (ειδικά ικανότητα ανάγνωσης και των βασικών γνώσεων αριθμητικής). Ιδιαίτερη προσοχή πρέπει να δοθεί στα νέα άτομα που παρουσιάζουν δυσκολίες εκμάθησης. Η βελτίωση των γνώσεων μέσω της βασικής εκπαίδευσης και κατάρτισης δύναται να υποστηριχθεί όπου υπάρχει σαφής σύνδεσμος με τη βελτίωση της λειτουργίας της αγοράς εργασίας ή/και της απασχολησιμότητας του ατόμου.

Στις μειονεκτικές περιφέρειες, η βελτίωση των δυνατοτήτων και της αποτελεσματικότητας των συστημάτων εκπαίδευσης και κατάρτισης ως συνόλου αποτελεί σημαντικό στοιχείο στην αναβάθμιση της ανταγωνιστικότητάς τους. Η συνεχής επένδυση στον τομέα αυτό έχει δείξει ότι διαχρονικά αποδίδει εξαιρετικά αποτελέσματα.

Δ. Ανάπτυξη της προσαρμοστικότητας και της επιχειρηματικότητας

Σε αυτό το πεδίο πολιτικής, τα κράτη μέλη θα πρέπει να δείξουν πώς, σε συνεργασία με τους κοινωνικούς εταίρους, μπορούν να συνδυάσουν τις προσπάθειές τους για τον εκσυγχρονισμό της οργάνωσης της εργασίας και των μορφών εργασίας, και να δώσουν στην εργατική δύναμη τη δυνατότητα να προσαρμοστεί καλύτερα στις οικονομικές αλλαγές. Θα είναι επίσης σημαντικό για τη δημιουργία περισσότερων και καλύτερων θέσεων εργασίας να υποστη-

ριχθεί η επιχειρηματικότητα και η επέκταση των ευκαιριών κατάρτισης.

Η δράση του ΕΚΤ θα πρέπει να εστιάζεται στη βοήθεια των ατόμων να προσαρμοστούν στις αλλαγές που προκύπτουν από νέες τεχνολογίες και από τις νέες συνθήκες της αγοράς, ιδίως για υπαλλήλους που κινδυνεύουν να καταστούν άνεργοι. Στο σημείο αυτό είναι ζωτική η πρόβλεψη των αναγκαίων γνώσεων, όπως και η παροχή δραστηριοτήτων κατάρτισης και συμβουλευτικών υπηρεσιών στους υπαλλήλους των ΜΜΕ. Ενέργειες αυτής της μορφής προϋποθέτουν την ενδυνάμωση της εταιρικής σχέσης και την πλήρη εμπλοκή και συνεργασία των κοινωνικών εταίρων, όπως και την ανάπτυξη νέων μορφών κατανομής του χρόνου εργασίας μεταξύ των επαγγελματιών ομάδων και τη συμφιλίωση της ζωής στη δουλειά και στο σπίτι.

Θα καταστεί αναγκαίο να συνδεθούν ενέργειες και μέτρα που έχουν ως στόχο την ένταξη, την επαγγελματική κατάρτιση (αρχική ή συνεχιζόμενη) και την επανεκπαίδευση με δραστηριότητες που στηρίζουν την οικονομική ανάπτυξη και τη μετατροπή. Αυτό ισχύει τόσο σε επίπεδο στήριξης επιχειρήσεων (π.χ. για την καινοτομία) όσο και σε επίπεδο βασικών όρων, όπως είναι η έρευνα και η τεχνολογική ανάπτυξη (π.χ. στην ανάπτυξη περιφερειακής στρατηγικής για την καινοτομία και την τεχνολογική ανάπτυξη). Αυτού του είδους η ενεργητική προσέγγιση έχει ιδιαίτερη σημασία σε περιφέρειες που υποβάλλονται σε διαρθρωτικές μετατροπές.

Για να προωθηθεί η επιχειρηματικότητα και η δημιουργία θέσεων απασχόλησης, θα πρέπει να ληφθεί ένας συνδυασμός μέτρων τόσο στην πλευρά της ζήτησης (όπως η παροχή επιδοτήσεων ή άλλη μορφή στήριξης για αυτοαπασχολούμενα άτομα ή για την εκκίνηση δικών τους επιχειρήσεων) όσο και από την πλευρά της προσφοράς (όπως οι δραστηριότητες στοχευμένης ενημέρωσης, κατάρτισης και διδασκαλίας). Είναι επίσης σημαντική η κατάρτιση για την επιχειρηματικότητα όπως και οι στοχευμένες υπηρεσίες στήριξης προς τους επιχειρηματίες.

Η επιχειρηματική δραστηριότητα, συμπεριλαμβανομένης της αυτοαπασχόλησης, θα μπορούσε επίσης να στηριχθεί και τα κράτη μέλη θα πρέπει να προωθήσουν μέτρα για την πλήρη αξιοποίηση των δυνατοτήτων που προσφέρονται από τη δημιουργία απασχόλησης σε τοπικό επίπεδο, στην κοινωνική οικονομία, στον τομέα των περιβαλλοντικών τεχνολογιών, στις αγροτικές περιοχές και στις νέες δραστηριότητες που συνδέονται με ανάγκες που δεν καλύπτονται ακόμα από τις αγορές.

Εταιρική σχέση και πρόβλεψη καταστάσεων στον σουηδικό στόχο 4

Κατά τη διάρκεια της περιόδου 1994 έως 1999, ο στόχος 4 επιδιώκει να διευκολύνει την προσαρμογή της εργατικής δύναμης στις βιομηχανικές αλλαγές. Ένας σημαντικός παράγοντας επιτυχίας για τον στόχο 4 στη Σουηδία έγκειται στην ενεργητική και από κοινού εμπλοκή τόσο της διοίκησης όσο και των απασχολούμενων στον σχεδιασμό και την υλοποίηση των έργων. Η προσέγγιση της εταιρικής σχέσης τονίζει ότι και τα δύο μέρη αναγνωρίζουν τα οφέλη που θα επιφέρει η αλλαγή. Ο στόχος 4 ανέδειξε τη στενή συνεργασία των κοινωνικών εταίρων και των αρχών που δεν υπήρχε στο παρελθόν. Έχει αποδειχθεί ότι περι-

που 80 % των επιχειρήσεων που συμμετέχουν δεν είχαν λάβει στο παρελθόν καμία δημόσια στήριξη και παροχή συμβουλών.

Με 173 εκατομμύρια ευρώ το πρόγραμμα του σουηδικού στόχου 4 συγκεντρώνεται κυρίως σε καινοτόμα μέτρα προσαρμογής για αυτούς που απασχολούνται στις ΜΜΕ με προσωπικό λιγότερο από 50 άτομα και υλοποιείται σε δύο στάδια: κατάρτιση μεμονωμένων επιχειρηματικών σχεδίων, και κατάρτιση για την αλλαγή για βασικούς υπαλλήλους/διοικητικά στελέχη, και για την ανάπτυξη των ικανοτήτων των εργαζομένων στην επιχείρηση και αυτών που κινδυνεύουν να μείνουν άνεργοι. Ορισμένες μελέτες δείχνουν ότι 80 % των απασχολουμένων έχουν συμμετάσχει σε μια από κοινού ανάλυση. Ένας άλλος παράγοντας επιτυχίας έγκειται στο γεγονός ότι το πρόγραμμα εργασίας παράγεται από την ίδια την επιχείρηση και βασίζεται στις ανάγκες των ατόμων. Σύμφωνα με τη σουηδική αρχή, η ενδυνάμωση των ατόμων οδηγεί στην πραγματική προσαρμοστικότητα τους, όπως επίσης και για τις επιχειρήσεις για τις οποίες πραγματοποιείται στο δεύτερο στάδιο.

Ε. Θετική δράση για τις γυναίκες

Ενώ είναι ουσιώδους σημασίας η γενική κατεύθυνση για την ίση αντιμετώπιση των φύλων σε όλες τις δράσεις που στηρίζονται από τα διαρθρωτικά ταμεία, απαιτούνται ειδικές θετικές ενέργειες για τη συμπλήρωσή της. Οι ειδικές αυτές ενέργειες πρέπει να βασίζονται:

- σε ανάλυση που πραγματοποιείται στα πλαίσια της γενικής κατεύθυνσης για τη διαφορά μεταξύ γυναικών και ανδρών στους εν λόγω τομείς και περιοχές και στα πλαίσια των ειδικών περιορισμών ως προς την ίση κατανομή των ωφελημάτων από τα μέτρα πολιτικής, και
- σε στόχους βασιζόμενους στην ανάλυση αυτή για να διορθώσουν τις ανισορροπίες αυτές.

Θα πρέπει να καθοριστούν δείκτες για την παρακολούθηση και την αξιολόγηση της προόδου σχετικά με την ισότητα. Τα προγράμματα και τα μέτρα πρέπει να σχεδιάζονται για να αντιμετωπίσουν πλήρως τα εμπόδια που αφορούν το κάθε φύλο ως προς την ίση πρόσβαση και συμμετοχή ώστε να διασφαλιστεί ότι εξουδετερώνονται οι επιπτώσεις των διακρίσεων και ότι προωθείται η ισότητα των φύλων και ότι διασφαλίζεται η ισόρροπη συμμετοχή γυναικών και ανδρών στις δομές λήψης αποφάσεων. Αυτό θα μπορούσε να επιτευχθεί μέσω μέτρων που αποσκοπούν να βελτιώσουν την εξέλιξη της καριέρας των γυναικών και της πρόσβασης σε υψηλότερες θέσεις, να διορθώσουν τη μη ισόρροπη εκπροσώπηση γυναικών ή ανδρών σε ορισμένους οικονομικούς τομείς και επαγγέλματα, να στηρίζουν την αυξανόμενη απασχόληση των γυναικών και να αυξήσουν το επίπεδο της επιχειρηματικής δραστηριότητας μεταξύ των γυναικών.

Στο πεδίο αυτό, είναι σημαντικό να μη στηριχθεί κανείς μόνο σε μέτρα κατάρτισης, αλλά να κάνει χρήση του πλήρους δυναμικού όλων των διαθέσιμων επιλέξιμων μέτρων, ώστε να στηριχθεί μια περιεκτική θετική στρατηγική. Τα κράτη μέλη θα πρέπει συνεπώς να διασφαλίσουν ότι είναι διαθέσιμες για τις γυναίκες ενεργητικές πολιτικές για την αγορά εργασίας σε αναλογία με το ποσοστό της ανεργίας τους, να δώσουν ιδιαίτερη προσοχή στα εμπόδια τα οποία εμποδίζουν τις γυναίκες που επιθυμούν να συστήσουν νέες επιχειρήσεις ή να αυτοαπασχοληθούν και να διασφαλίσουν ότι οι γυναίκες είναι σε θέση να επωφεληθούν θετικά από τις ευέλικτες μορφές οργάνωσης της εργασίας.

Θα πρέπει να αντικατοπτρίζονται οι βασικοί στόχοι της ευρωπαϊκής στρατηγικής για την απασχόληση και να συμπληρώνουν τις γενικές δράσεις που έχουν ως στόχο τη βελτίωση της απασχολησιμότητας της εργατικής δύναμης.

Η ενίσχυση της απασχολησιμότητας και τις επιχειρηματικότητας μεταξύ των γυναικών

Στην Ισπανία, ο δήμος Santa Perpetua de Magoda και η ένωση εργοδοτών κατάρτισαν πρόγραμμα για να βοηθήσουν τις γυναίκες να εντοπίσουν τις επιλογές καριέρας και να βρουν εργασία χρησιμοποιώντας μια ολοκληρωμένη προσέγγιση: συνδέοντας τόσο τις ανάγκες των γυναικών όσο και τις ανάγκες των τοπικών επιχειρήσεων στην περιφέρεια. Η παροχή πληροφοριών για τις διαθέσιμες επιλογές καριέρας ήταν η αρχή, στη συνέχεια ακολούθησε σειρά ατομικών διαβουλεύσεων και ομαδικές συγκεντρώσεις για τις γυναίκες. Κατόπιν ακολούθησε η καθεαυτή κατάρτιση: από 400 έως 550 ώρες συμπεριλαμβανομένης τόσο της πρακτικής όσο και της θεωρίας σε τομείς όπως οι υπηρεσίες στην κοινότητα ή η τεχνική διοίκηση.

Ένα από τα σημαντικότερα εμπόδια που αντιμετωπίζουν οι γυναίκες εισερχόμενες στην αγορά εργασίας είναι η έλλειψη υπηρεσιών πρόνοιας. Με τη χρηματοδότηση από το ΕΚΤ, προβλέφθηκαν παιδικόι σταθμοί για τα παιδιά των οποίων οι μητέρες παρακολουθούσαν μαθήματα κατάρτισης στη Λιέγη (Βέλγιο).

Οι γυναίκες αποτελούν μειοψηφία μεταξύ των επιχειρηματιών. Στην Φινλανδία, το ΕΚΤ χρηματοδότησε έργα για να ενθαρρύνει τις γυναίκες να συστήσουν δικές τους εταιρείες. Το έργο αυτό παρείχε σε γυναίκες άνω των 25 ετών εξαμηνιαία κατάρτιση σε επιχειρηματικές δραστηριότητες και απασχόληση σε εταιρεία διαρκείας τεσσάρων εβδομάδων.

II. Ειδικές ενέργειες σε περιφέρειες των στόχων 1 και 2

Η ευρωπαϊκή στρατηγική για την απασχόληση δεν υλοποιείται μόνο από τις εθνικές πολιτικές· οι περιφερειακές και τοπικές αρχές έχουν να διαδραματίσουν κάποιο ρόλο στην υλοποίηση των κατευθυντηρίων γραμμών για την απασχόληση εντός των πλαισίων των δικών τους αρμοδιοτήτων. Υπάρχει συνεπώς πεδίο για μια έντονη περιφερειακή διάσταση στην υλοποίηση των κατευθυντηρίων αυτών γραμμών, η οποία μπορεί να μεταφραστεί σε συγκεκριμένα μέσω των περιφερειακών προγραμμάτων στα πλαίσια του στόχου 2.

Τα ουσιώδη χαρακτηριστικά αυτού του προγραμματισμού στα πεδία της απασχόλησης και της ανάπτυξης των ανθρώπινων πόρων είναι τα ακόλουθα:

- θα πρέπει να ανταποκρίνονται σε τοπική ή περιφερειακή εκτίμηση των αναγκών και να είναι αποτέλεσμα ρυθμίσεων προγραμματισμού «εκ των κάτω προς τα άνω»,
- οι χρηματοδοτούμενες δραστηριότητες πρέπει να ολοκληρώνονται με δραστηριότητες που χρηματοδοτούνται από άλλα διαρθρωτικά ταμεία,
- θα πρέπει να αποφεύγεται κάθε κίνδυνος διπλής χρηματοδότησης των μέτρων ή των ενεργειών που χρηματοδοτούνται στα πλαίσια του στόχου 3.

Στις περιφέρειες που καλύπτονται από τον στόχο 2, ο εντοπισμός των αναγκών για κατάρτιση και εξειδικευμένες γνώσεις πρέπει να συμβαδίζει με τον ορισμό στόχων για την ανάπτυξη ή μετατροπή επιχειρήσεων που λαμβάνουν ενισχύσεις επενδύσεων από τα διαρθρωτικά ταμεία. Αυτό θα μπορούσε να περιλαμβάνει, π.χ., ειδικές ενέργειες στα ακόλουθα πεδία, στο βαθμό που συμπληρώνουν τα γενικά μέτρα στα πλαίσια του στόχου 3:

- ανάπτυξη κατάλληλων πρωτοβουλιών κατάρτισης και ένταξης και προσαρμογή της διαθεσιμότητας της συνεχιζόμενης κατάρτισης στις εξελισσόμενες ανάγκες των τοπικών και περιφερειακών επιχειρήσεων, στο πλαίσιο της μετατροπής ή της πρόβλεψης αναδιάρθρωσης στον στόχο 2,
- ενθάρρυνση και ανταπόκριση κατά κατάλληλο τρόπο στις απαιτήσεις κατάρτισης των επιχειρήσεων στις περιφέρειες που είναι επιλέξιμες για τον στόχο 2 (ενισχύσεις σε επιχειρήσεις για την κατάρτιση νεαρών ατόμων ή για την παροχή σε αυτούς εργασίας με νέες ειδικότητες, αναπτύσσοντας επίσης νέες δραστηριότητες όπως η ανάπτυξη νέων προϊόντων ή διεργασιών, ή η ικανοποίηση του δυναμικού της αγοράς, συμπεριλαμβανομένης της λήψης υπόψη των αναγκών για την κατάρτιση σε τεχνολογία),
- στήριξη του ρόλου των τοπικών και περιφερειακών αρχών στην προώθηση του εντοπισμού και της διαμόρφωσης των αναγκών των επιχειρήσεων και στην υποβοήθησή τους κατά την προσαρμογή των συστημάτων κατάρτισης και απασχόλησης για την ικανοποίηση τοπικών και περιφερειακών αναγκών.

Οι δραστηριότητες αυτές, βασιζόμενες σε μια «εκ των κάτω προς τα άνω» προσέγγιση, μπορούν να περιληφθούν επίσης σε ενέργειες που αναλαμβάνονται σε περιφέρειες επιλέξιμες για τον στόχο 1.

ΜΕΡΟΣ 3: Η ΑΣΤΙΚΗ ΚΑΙ Η ΑΓΡΟΤΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΚΑΙ Η ΣΥΜΒΟΛΗ ΤΟΥΣ ΣΤΗΝ ΙΣΟΡΡΟΠΗ ΧΩΡΟΤΑΞΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ

Η αρμονική ανάπτυξη του κοινοτικού χώρου πραγματοποιείται έχοντας ως υπόβαθρο την ευρύτερη οικονομική ολοκλήρωση και την προϊούσα παγκοσμιοποίηση των αγορών.

Επηρεάζεται επίσης από κοινοτικές πολιτικές, η κάθε μια κατά τον δικό της μεμονωμένο τρόπο. Αυτή είναι η περίπτωση των παρεμβάσεων των διαρθρωτικών ταμείων, ιδίως μέσω της συνδρομής τους στην αστική ανάπτυξη σε μια ολοκληρωμένη περιφερειακή προσέγγιση και στην αγροτική ανάπτυξη στον διπλό της ρόλο της συμβολής στο ευρωπαϊκό πρότυπο της γεωργίας και στην οικονομική και κοινωνική συνοχή.

Η συμπληρωματικότητα της ενίσχυσης αυτής με μια πιο ισορροπημένη ανάπτυξη στο σύνολο της επικράτειας της Ένωσης δεν μπορεί να θεωρηθεί δεδομένη. Είναι αναγκαίο συνεπώς να ενθαρρύνεται μια ολοκληρωμένη διεργασία η οποία έχει ως στόχο να ευνοεί τη συνέργια μεταξύ αστικής και αγροτικής ανάπτυξης ώστε να πραγματοποιείται πρόοδος προς μια πλέον ισορροπημένη χωροταξική ανάπτυξη.

Τα κράτη μέλη έχουν συντάξει ένα σχέδιο άτυπου εγγράφου που περιλαμβάνει ενδεικτικές κατευθυντήριες γραμμές για τη μακροπρόθεσμη ανάπτυξη της ευρωπαϊκής επικράτειας (σχέδιο ανάπτυξης του κοινοτικού χώρου). Στο παρόν πλαίσιο, η συνδρομή από τα διαρ-

θρωτικά ταμεία για τη μείωση των ανισοτήτων μεταξύ των κεντρικών και των απομακρυσμένων περιφερειών θα πρέπει να συνεχιστεί έχοντας κατά νου την αυξανόμενη συγκέντρωση δραστηριοτήτων σε μέρος της Ένωσης καθώς και σε ορισμένες μητροπολιτικές περιοχές. Η αναπτυξιακή στρατηγική της κάθε περιφέρειας θα πρέπει επίσης να λαμβάνει υπόψη τις ενδεικτικές κατευθυντήριες γραμμές ώστε να τις περιλάβει σε μια ευρύτερη συνολική άποψη, όχι μόνον της εν λόγω χώρας αλλά της Ένωσης ως συνόλου. Παρομοίως, είναι σημαντικό να λαμβάνονται υπόψη οι διακρατικές επιπτώσεις κατά τον καθορισμό προτεραιοτήτων για τις επενδύσεις, ιδίως στον τομέα των μεταφορών.

Έτσι, η ανάπτυξη της κάθε περιφέρειας θα ενθαρρύνει προοδευτικά την ανάδειξη ενός αυξανόμενου αριθμού περιοχών οικονομικής ολοκλήρωσης πιο ομοιόμορφα κατανεμημένων σε όλη την Ένωση, και την προοδευτική εξέλιξη από το σημερινό μοντέλο κέντρο — περιφέρεια προς ένα περισσότερο πολυκεντρικό ευρωπαϊκό χώρο.

A. Η αστική ανάπτυξη στα πλαίσια μιας ολοκληρωμένης περιφερειακής πολιτικής

Οι αστικές περιοχές διαδραματίζουν ζωτικό ρόλο στην ευρωπαϊκή οικονομία. Αποτελούν κέντρα επικοινωνίας, εμπορίου, δημιουργίας, καινοτομίας και πολιτιστικής κληρονομιάς αλλά καταναλώνουν επίσης περισσότερο από το αναλογούν μερίδιο ενέργειας και μη ανανεώσιμων φυσικών πόρων και παράγουν δυσανάλογα ποσά απορριμμάτων και ρύπανσης. Οι μεσαίου ιδίως μεγέθους πόλεις ασκούν έντονη επιρροή στις αγροτικές περιοχές.

Η πρόσφατη ανακοίνωση της Επιτροπής: «Αειφόρος αστική ανάπτυξη στην Ευρωπαϊκή Ένωση: πλαίσιο δράσης» (ιδίως οι ενέργειες 1, 8 και 18) καθορίζει το πλαίσιο των έργων που θα χρηματοδοτηθούν από τα διαρθρωτικά ταμεία στις αστικές περιοχές. Ως μέρος της ολοκληρωμένης στρατηγικής για την ανάπτυξη ή τη μετατροπή των περιφερειών, το έργο αυτό αποσκοπεί σε τέσσερις ανεξάρτητους στόχους:

- περισσότερη ευημερία και απασχόληση στις αστικές περιοχές αναδεικνύοντας τον ρόλο των οικισμών και των πόλεων ως πόλων περιφερειακής ανάπτυξης,
- στήριξη της κοινωνικής ένταξης, της δίκαιας μεταχείρισης και της αναζωογόνησης των αστικών περιοχών,
- η προστασία και βελτίωση του αστικού περιβάλλοντος ως μέσο βελτίωσης της ποιότητας ζωής, προστασίας της ανθρώπινης υγείας και διασφάλισης τοπικών και παγκόσμιων οικοσυστημάτων (συμπεριλαμβανομένων των βιώσιμων μεταφορικών συστημάτων, των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας και της ορθολογικής διαχείρισης της ενέργειας),
- συμβολή στα συστήματα που έχουν ως αντικείμενο την ορθή αστική και τοπική διαχείριση.

Τόσο στις περιφέρειες του στόχου 1 όσο και στις περιοχές του στόχου 2, η προσέγγιση αυτή θα πρέπει να σημαίνει ότι διάφορα έγγραφα προγραμματισμού στα πλαίσια των διαρθρωτικών ταμείων περιλαμβάνουν ολοκληρωμένες δέσμες ενεργειών με τη μορφή μέτρων ολοκληρωμένης αστικής ανάπτυξης για τις κύριες αστικές περιοχές στην περιφέρεια. Παρόμοια μέτρα συμβάλλουν ζωτικά σε

μια ολοκληρωμένη προσέγγιση στην περιφερειακή ανάπτυξη ή μετατροπή.

Ειδικά, η ανάπτυξη μειονεκτικών αστικών περιοχών θα πρέπει να τύχει ειδικής στήριξης μέσω ολοκληρωμένης χωροταξικής προσέγγισης, παρόμοιας προς αυτήν που αναπτύχθηκε από την κοινοτική πρωτοβουλία Urban, της οποίας η εμπειρία που κερδήθηκε από τα πλέον καινοτόμα μέτρα και την προσέγγιση μέσω της εταιρικής σχέσης θα μπορούσε να γενικευθεί κατά τρόπο ωφέλιμο.

Περαιτέρω, τα μέτρα που στηρίζονται από το ΕΚΤ στα πλαίσια του στόχου 3 θα μπορούν να έχουν μεγαλύτερη επίπτωση από άποψη κοινωνικής συνοχής ακόμα και σε πόλεις που καλύπτονται από τους στόχους 1 και 2.

Η ανάπτυξη προβληματικής αστικής περιοχής

Η πόλη Aulnay-sous-Bois στην περιφέρεια Île de France, με 5 000 κοινωνικές κατοικίες, με πολυάριθμα προβλήματα, έτυχε δημόσιας και ιδιωτικής συνδρομής. Αυτή έλαβε τη μορφή ευρύτερου αστικού έργου στο οποίο συμπεριλαμβάνεται η ανάπτυξη και συμπληρωματικά μέτρα που χρηματοδοτήθηκαν από το Urban, ένα από τα οποία επιδιώκει να μειωθεί η ανασφάλεια, παρέχοντας ταυτόχρονα νέες υπηρεσίες στους κατοίκους με τη μορφή υποκαταστημάτων στα οποία παρέχεται προσωπικό, κινητές υπηρεσίες και γραφεία για τοπικές ενώσεις. Υπάρχει επίσης πρωτοβουλία για τη συλλογή ογκωδών αντικειμένων και ανακυκλώσιμων αποβλήτων.

Β. Αγροτική ανάπτυξη με στόχο τον εκσυγχρονισμό, τη διαφοροποίηση και την προστασία του περιβάλλοντος

Ενώ ορισμένες από τις πλέον δυναμικές περιφέρειες της Ένωσης έχουν αγροτικό χαρακτήρα, υπάρχουν πολλές άλλες αγροτικές περιοχές που αντιμετωπίζουν συχνά οξυμένα κοινωνικοοικονομικά προβλήματα που αντικατοπτρίζονται στις ασθενείς δημογραφικές δομές, στις ανεπαρκείς ευκαιρίες απασχόλησης και στην ελλιπή παροχή αστικών υπηρεσιών. Πολλές από τις δυσχέρειες δύνανται να αναχθούν στις επιπτώσεις εκτεταμένων διαρθρωτικών αλλαγών που εκτείνονται επί αρκετές δεκαετίες, ιδιαίτερα της μείωσης της οικονομικής βαρύτητας της γεωργίας από άποψη συμμετοχής της στο περιφερειακό εισόδημα και στην απασχόληση. Σήμερα, περίπου 75 % των γεωργών στην Ευρώπη απασχολούνται μερικώς και έχουν ανάγκη συμπληρωματικών πηγών εισοδήματος.

Ταυτόχρονα, οι αγροτικές περιοχές αναλογούν σε περίπου 80 % της επικράτειας της ΕΕ, ενώ η γεωργία είναι ο μεγαλύτερος σε μέγεθος χρήστης αγροτικής γης και παραμένει βασικός οικονομικός τομέας σε πολλές περιφέρειες.

Επιπλέον, ο πολυλειτουργικός ρόλος του γεωργικού τομέα αναγνωρίζεται όλο και περισσότερο. Πέραν του οικονομικού ρόλου της γεωργίας, της δασοκομίας και άλλων παραγωγικών δραστηριοτήτων, η γεωργία σήμερα εκπληρεί ένα σημαντικό κοινωνικό ρόλο μέσω της παροχής ποιοτικών προϊόντων και της προσφοράς ευκαιριών αναψυχής και διασκέδασης στους κατοίκους των πόλεων. Σημαντικός επίσης παράγων είναι η διατήρηση της ποιότητας του περιβάλλοντος και της πολιτιστικής κληρονομιάς. Οι αγροτικές περιοχές είναι ύψιστης σημασίας για της πολιτιστικής κληρονομιάς. Οι αγροτικές περιοχές είναι ύψιστης σημασίας για την ανάπτυξη του ευρωπαϊκού χώρου.

Για την ΕΕ ως σύνολο, ένας σημαντικός στόχος της πολιτικής για την αγροτική ανάπτυξη είναι η διασφάλιση της αειφορίας του ευρωπαϊκού προτύπου της γεωργίας. Με αυτή την ιδιότητα, αποτελεί τον δεύτερο πυλώνα της κοινής γεωργικής πολιτικής. Αυτό απαιτεί μια προσέγγιση από δύο κατευθύνσεις η οποία να στηρίζει την ανάπτυξη ενός πολυλειτουργικού γεωργικού τομέα, αφενός, και ένα ευρύτερο κοινωνικό και χωροταξικό πλαίσιο στο οποίο εντάσσεται ο γεωργικός τομέας, αφετέρου.

Στις περιοχές που πλήττονται περισσότερο, οι οποίες είναι επιλέξιμες στα πλαίσια των στόχων 1 και 2, η αγροτική πολιτική θα πρέπει να αναζητεί τόσο την ανάπτυξη ενός ανταγωνιστικού γεωργικού τομέα με χρήση φιλικών προς το περιβάλλον μεθόδων παραγωγής όσο και τη στήριξη της διαφοροποίησης των αγροτικών εκμεταλλεύσεων και της αγροτικής οικονομίας προς νέες δραστηριότητες και πηγές απασχόλησης. Η αγροτική ανάπτυξη υπό τους όρους αυτούς παραμένει σημαντικό στοιχείο της πολιτικής της συνοχής και ταυτόχρονα θα συμπλήρωνε τον εκσυγχρονισμό και τη μεταρρύθμιση των πολιτικών αγοράς στα πλαίσια της ΚΓΠ.

Στις επιλέξιμες αυτές περιοχές, τα διαρθρωτικά ταμεία και το ΕΓΤΠΕ-τμήμα Εγγυήσεων θα πρέπει να στηρίζει τη διαφοροποίηση μιας ανταγωνιστικής αγροτικής οικονομικής δομής που βασίζεται στην ενθάρρυνση νέων δραστηριοτήτων μέσω ολοκληρωμένων προγραμμάτων. Οι προτεραιότητες αυτές θα περιλαμβάνουν:

- **Έναν ισχυρότερο γεωργικό τομέα**, για να διασφαλίζει ότι η γεωργία και η δασοκομία είναι ανταγωνιστικές με την υποστήριξη επενδύσεων εκσυγχρονισμού, συμπεριλαμβανομένης της μεταποίησης και εμπορίας γεωργικών και δασοκομικών προϊόντων, επιδιώκοντας τη μείωση του κόστους και τη βελτίωση της ποιότητας των προϊόντων, αυξάνοντας την προστιθέμενη αξία της γεωργίας και διατηρώντας τις γεωργικές εκμεταλλεύσεις (κυρίως διασφαλίζοντας ότι αναλαμβάνονται από νέους γεωργούς) και το αγροτικό περιβάλλον (συμπεριλαμβανομένων των γεωργοπεριβαλλοντικών μέτρων).
- **Βελτίωση της ανταγωνιστικότητας των αγροτικών περιοχών**, με τη βελτίωση της πρόσβασης και την προώθηση της διαφοροποίησης προς νέες δραστηριότητες και τη δημιουργία απασχόλησης. Εδώ περιλαμβάνεται η ανάπτυξη του τουρισμού και μικρών επιχειρήσεων, οι περισσότερες από τις οποίες παράγουν κατ' ουσίαν μοναδικά υψηλής ποιότητας προϊόντα. Άλλες ευκαιρίες υπάρχουν στο πεδίο των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας, συμπεριλαμβανομένης της παραγωγής ενέργειας από τα αστικά απορρίμματα σε αγροτικές περιοχές που βρίσκονται πλησίον μεγάλων πολεοδομικών συγκροτημάτων.

- **Διατήρηση του περιβάλλοντος και της ευρωπαϊκής αγροτικής κληρονομιάς**. Η προστασία του περιβάλλοντος πρέπει να αποτελεί σημαντική προτεραιότητα της αγροτικής πολιτικής, συμπεριλαμβανομένης της διατήρησης του αγροτικού τοπίου και των φυσικών πόρων, παραδοσιακών αγροτικών περιοχών, της προώθησης του αγροτουρισμού και της ανάπτυξης των χωριών.

Οι βασικές στρατηγικές για την αγροτική ανάπτυξη δεν μπορούν από μόνες τους να αντιμετωπίσουν όλα τα προβλήματα με τα οποία έρχονται αντιμέτωπες οι αγροτικές περιοχές, ιδίως λόγω της τοπικής τους κλίμακας. Η νέα κοινοτική πρωτοβουλία για τις αγροτικές περιοχές θα δώσει ευκαιρία για συμπληρωματικές ενέργειες στα βασικά προγράμματα, στηρίζοντας ενέργειες οι οποίες συλλαμβάνονται και διεκπεραιώνονται από εταιρικές σχέσεις που

λειτουργούν σε τοπικό επίπεδο. Στόχος τους είναι η ενθάρρυνση της ανάδειξης και της ανάπτυξης νέων προτύπων αγροτικής ανάπτυξης, τα οποία στη συνέχεια διαδίδονται μέσω δικτύων, και η προώθηση της συνεργασίας μεταξύ τοπικών φορέων σε διάφορες περιφέρειες και κράτη μέλη.

Νέες γεωργικές δραστηριότητες στη βόρεια Ιταλία

Στην Val Bormida, στη βόρεια Ιταλία, βρέθηκαν καινοτόμες λύσεις για να στηριχθεί το εισόδημα των κατοίκων που αντιμετώπιζαν μειούμενα εισοδήματα από την παραδοσιακή γεωργία, η οποία βασίζεται στην εκμετάλλευση του δυναμικού της περιφέρειας ως προμηθευτή φυτών για φαρμακευτικούς σκοπούς. Με τη συνδρομή των προγραμμάτων αγροτικής ανάπτυξης της ΕΕ, χρηματοδοτήθηκαν δύο νέα έργα, στα οποία περιλαμβάνεται η αγορά εξοπλισμού που επιτρέπει την αυτόματη επεξεργασία και συσκευασία των αποξηραμένων φυτών και την ανάληψη ερευνητικών δραστηριοτήτων για την εισαγωγή νέων ποικιλιών και για τη βελτίωση του ποιοτικού ελέγχου.

Περί τα μέσα της δεκαετίας του 1990, η παραγωγή αιθερίων ελαίων έφθασε τα 1 500 kg σε σύγκριση με τα 120 kg πριν από περίπου δέκα έτη, ενώ επιτεύχθηκε η πιστοποίηση ποιότητας «βιολογικού προϊόντος», με την οποία διασφαλίζεται μια ανώτερη θέση στην αγορά και ανώτερη οικονομική απόδοση. Ως αποτέλεσμα, δημιουργήθηκε μια νέα γεωργική διεξοδος για την περιφέρεια, δημιουργώντας επτά νέες θέσεις απασχόλησης. Συνέβαλε επίσης στη διατήρηση του φυσικού τοπίου σε ορεινό περιβάλλον, οδηγώντας στην καλλιέργεια ενός συνόλου 100 εκταρίων λιγότερο γόνιμης γεωργικής γης.

Στήριξη αγροτικών κοινοτήτων στο Nordrhein-Westfalen

Ένα από τα προβλήματα των αγροτικών περιοχών είναι η τάση προς τη συγκέντρωση των βασικών οικονομικών και κοινωνικών υπηρεσιών, ενώ μειώνεται και η πρόσβαση προς κωμόλεις και πόλεις με δημόσια μέσα μεταφοράς. Σε ορισμένα κράτη μέλη, τα προγράμματα του στόχου 5β συνέβαλαν στην αποκατάσταση βασικών αγροτικών υπηρεσιών. Για παράδειγμα, στο μικρό γερμανικό χωριό Ottenhausen στο Nordrhein-Westfalen, ο τοπικός φούρνος και το παντοπωλείο έκλεισαν το 1995, αφήνοντας τους χωρικούς να εξαρτώνται από υπηρεσίες που βρίσκονται σε απόσταση και προκάλεσαν ιδιαίτερες δυσχέρειες για αυτούς που είχαν προβλήματα κινητικότητας. Με τη στήριξη των κατοίκων και τη συγχρηματοδότηση του ΕΓΤΠΕ, άνοιξε νέο κατάστημα στο χωριό αλλά σε διαφορετική βάση από τις προϋπάρχουσες εγκαταστάσεις, υπό την έννοια ότι παρέχει αρκετές υπηρεσίες από ένα ενιαίο κατάστημα. Σήμερα λειτουργεί ως προμηθευτής τροφίμων και οικιακών προϊόντων, τοπικών γεωργικών προϊόντων και βιολογικών προϊόντων καθώς και για την παροχή σημαντικών υπηρεσιών: ταχυδρομείου, κεντρικού πρακτορείου για την επιδιόρθωση υποδημάτων και ενδυμάτων, για καθαρισμό και για συμβουλευτικές υπηρεσίες σε περιβαλλοντικά ζητήματα. Έτσι βασικές υπηρεσίες — ιδιαίτερα σημαντικές για ηλικιωμένους και μητέρες με παιδιά — είναι διαθέσιμες σε τοπικό επίπεδο. Προωθεί επίσης τα τοπικά γεωργικά προϊόντα: όλα αυτά από ένα στάβλο ο οποίος βρισκόταν σε αχρησία, αποκαθιστώντας έτσι μέρος της αρχιτεκτονικής κληρονομιάς του χωριού.

Ανακύκλωση υδάτων στις Κανάριες Νήσους

Ένα εμπόδιο στην ανάπτυξη των Καναρίων Νήσων είναι η έλλειψη υδατικών πόρων, η υψηλή τους τιμή και η άνιση κατανομή των υδατικών πόρων στα νησιά. Περισσότερο από 80 % των διαθέσιμων υδάτων προέρχεται από υπόγεια ύδατα.

Τα υπόγεια αυτά υδατικά αποθέματα έχουν μειωθεί πρόσφατα, τροποποιώντας το ισοζύγιο μεταξύ των αντλούμενων υδάτων και των βροχοπτώσεων, οδηγώντας σε προοδευτική αύξηση της αλατότητάς τους. Στις νήσους με τις χαμηλότερες βροχοπτώσεις, κατέστη αναγκαίο να καταφύγουν στην αφαλάτωση θαλασσίου ύδατος για την ύδρευση του πληθυσμού. Η γεωργία καταναλώνει 60 % του διαθέσιμου νερού.

Η έλλειψη νερού και η χαμηλή του ποιότητα, παράλληλα με τον ανταγωνισμό που προέρχεται από τον επεκτεινόμενο τουριστικό τομέα είναι δύο από τις αιτίες υποχώρησης της γεωργικής δραστηριότητας. Στη νήσο Τενερίφη, μια μελέτη εξέτασε την τεχνική εφικτότητα και την οικονομική βιωσιμότητα ενός πληρέστερου καθαρισμού των επεξεργασμένων υδάτων και τη χρήση τους σε διάφορους τομείς. Ακολουθώντας τη μελέτη, οι αρχές αποφάσισαν να επενδύσουν, με την οικονομική συνδρομή του ΕΓΤΠΕ, στην εγκατάσταση ενός τηλεχειριζόμενου δικτύου διανομής ύδατος, τριτοβάθμιας επεξεργασίας καθαρισμού και διήθησης των υδάτων που προορίζονται για την άρδευση. Η επένδυση αυτή παρέχει στο γεωργικό τομέα δυνατότητα πρόσβασης σε μια νέα προσφορά ύδατος. Έχει επίσης συμβάλει στον τουρισμό, στη διατήρηση των χώρων πρασίνου και τη βελτίωση της ποιότητας ζωής.

Γ. Συνέργιες μεταξύ αστικών και αγροτικών περιοχών: ισόρροπη ανάπτυξη

Εάν πρόκειται η Ένωση να επιτύχει τις καλύτερες δυνατές συνθήκες ανάπτυξης, οι οικισμοί και οι αγροτικές περιοχές πρέπει να αλληλοσυμπληρώνονται. Οι συνέργιες που πρέπει να ενθαρρύνονται σε κάθε περιφέρεια η οποία τυγχάνει συνδρομής από τα διαρθρωτικά ταμεία πρέπει να είναι αυτές που ευνοούν την πολυκεντρική, και συνεπώς περισσότερο ισορροπημένη, χωροταξική ανάπτυξη της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Οι αγροτικές περιοχές πρέπει να έχουν πρόσβαση σε εξειδικευμένες υπηρεσίες που μόνο τα αστικά κέντρα μπορούν να προσφέρουν. Οι κάτοικοι των πόλεων έχουν ανάγκη να τροφοδοτούνται με τρόφιμα και να έχουν στη διάθεσή τους εγκαταστάσεις φυσικές, τουρισμού και αναψυχής τις οποίες μπορούν να προσφέρουν οι αγροτικές περιοχές.

Η συμβολή των διαρθρωτικών ταμείων στην ολοκληρωμένη χωροταξική ανάπτυξη πρέπει να υποστηρίζεται από ενισχύσεις για δίκτυα μεταξύ αστικών κέντρων και από βελτιωμένους συνδέσμους μεταξύ οικισμών και αγροτικών περιοχών οι οποίοι έχουν σχεδιαστεί τόσο για την πρόληψη του διπλασιασμού των προσπαθειών για την ίδια εργασία όσο και για την προώθηση ενός προτύπου χρήσεων γης το οποίο είναι αποτελεσματικότερο και σέβεται περισσότερο την αειφόρο ανάπτυξη. Η ανάπτυξη του ρόλου των αστικών κέντρων, ιδιαίτερα των μεσαίου μεγέθους, έχει ειδική σημασία για τις αραιοκατοικημένες περιοχές. Συνιστούν μόνον σημεία παραλαβής υπηρεσιών τα οποία αγγίζουν τα κατώτατα όρια οικονομικής βιωσιμότητας. Ο συντονισμός με τα εθνικά προγράμματα μπορεί επίσης να αποδειχθεί αναγκαίος όπου οι περιφέρειες συμμετέχουν μόνο εν μέρει με προγράμματα που χρηματοδοτούνται από τα διαρθρωτικά ταμεία.

Το γεωγραφικό μέγεθος των περιφερειών που καλύπτονται από το στόχο 1 είναι τέτοιο που παρέχει επαρκές πλαίσιο εντός του οποίου να ικανοποιείται η ανάγκη για συνολική προσέγγιση στην οποία οι αστικές και αγροτικές περιοχές είναι συμπληρωματικές. Η προσέγγιση αυτή θα πρέπει επίσης να χρησιμοποιείται στις περιοχές του στόχου 2, όπου θα διευκολύνεται με τη χρήση των ενιαίων εγγράφων προγραμματισμού για το νέο στόχο 2. Αυτό θα πρέπει να χρησιμοποιείται για την κατάρτιση στρατηγικών οι οποίες επιδιώκουν την ισορροπία μεταξύ των αγροτικών και των αστικών περιοχών σε περιφερειακό επίπεδο.

Η ένταξη ολοκληρωμένων προσεγγίσεων στην αστική ή αγροτική ανάπτυξη στα διάφορα έγγραφα προγραμματισμού των διαρθρωτικών ταμείων δεν αίρει την ανάγκη για περιφερειακά προγράμματα. Οι προσεγγίσεις αυτές, οι οποίες λαμβάνουν υπόψη τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά στοιχεία των διαφόρων τμημάτων μιας ενιαίας περιφέρειας, μάλλον θα πρέπει να παρέχουν τη βάση για συνολικές και ολοκληρωμένες περιφερειακές στρατηγικές.

Θα πρέπει να συμβάλουν στη δημιουργία περιοχών δυναμικής ολοκλήρωσης όπως σε διεθνή κλίμακα, κυρίως μέσω εξόχως αποδοτικών διακρατικών, κρατικών και περιφερειακών υποδομών. Η κοινοτική πρωτοβουλία Interreg III θα πρέπει να συμπληρώνει τη διεργασία αυτή στηρίζοντας τη διευρωπαϊκή, και ιδίως τη διασυνοριακή, συνεργασία για την επίτευξη της ισόρροπης ανάπτυξης της επικράτειας των Ένωσης.

ΕΥΑΙΣΘΗΤΕΣ ΚΑΙ ΠΑΡΑΚΤΙΕΣ ΠΕΡΙΟΧΕΣ

Όταν τα διαρθρωτικά προγράμματα καλύπτουν ευαίσθητες και παράκτιες περιοχές, είναι σημαντικό να διασφαλίζουν, σε συνεργασία με άλλα τομειακά προγράμματα, την αειφόρο ανάπτυξη παρόμοιων περιοχών. Στα πλαίσια της περιφερειακής οικονομικής στρατηγικής, τα διαρθρωτικά ταμεία θα μπορούσαν να χρηματοδοτούν τις ενέργειες που είναι απαραίτητες για την προστασία των περιοχών αυτών, συμπεριλαμβανομένης της χρηματοδότησης υποδομών πρόσβασης και την προώθηση «οικολογικού» τουρισμού.

Στις δραστηριότητες προτεραιότητας για τη διαχείριση των παράκτιων περιοχών περιλαμβάνονται: η μείωση της ρύπανσης και η αποκατάσταση υποβαθμισμένων περιοχών, ο έλεγχος των παράκτιων μετώπων, οι εκσκαφές και άλλες δραστηριότητες που αλλοιώνουν υδρολογικές λεκάνες και τον πυθμένα της θάλασσας, και η διατήρηση φυσικών ενδιαιτημάτων.

Δ. Ειδικά μέτρα για τις περιοχές αλιείας

Η διαρθρωτική πολιτική στον τομέα της αλιείας (συμπεριλαμβανομένων των υδατοκαλλιέργειών και της μεταποίησης και εμπορίας των προϊόντων τους) είναι ζωτικό στοιχείο της κοινής αλιευτικής πολιτικής. Επιδιώκει να καθοδηγεί και να επιταχύνει την αναδιάρθρωση του τομέα μέσω του εξορθολογισμού και του εκσυγχρονισμού των μέσων παραγωγής και άλλων μέτρων τα οποία θα έχουν μόνιμες επιπτώσεις.

Όσον αφορά τους αλιευτικούς στόλους, τα προγράμματα πρέπει να λαμβάνουν υπόψη τις ακόλουθες προτεραιότητες:

- τα πολυετή προγράμματα προσανατολισμού για τους αλιευτικούς στόλους (ΠΠΠ IV έως το έτος 2001 και ΠΠΠ V μετέπειτα) παραμένουν η βάση αναφοράς για το πλαίσιο της αλιευτικής δυναμικότητας. Ως εκ τούτου, προτεραιότητα πρέπει να δίνεται στην υλοποίησή τους (συμπεριλαμβανομένης αυτής του μελλοντικού ΠΠΠ V),
- είναι επίσης αναγκαίο να αποφευχθούν ανεπιθύμητες επιπτώσεις. Έτσι, η ανεπαρκής ανανέωση θα μπορούσε να οδηγήσει σε ευρεία γήρανση του στόλου· αφετέρου, η τεχνική πρόοδος

μπορεί να εξουδετερώσει τις μειώσεις δυναμικότητας, καταλήγοντας ακόμη και σε επιδείνωση της ανισοροπίας μεταξύ της αλιευτικής προσπάθειας και των πόρων,

- σε τεχνικό επίπεδο, προτεραιότητα πρέπει να δοθεί στη χρήση επιλεκτικότερου αλιευτικού εξοπλισμού και μεθόδων, βελτιώνοντας την ποιότητα των ιχθύων που ανασύρονται και διατηρούνται επί του σκάφους και βελτιώνοντας τις συνθήκες εργασίας και την ασφάλεια.

Στον υπόλοιπο παραγωγικό τομέα (υδατοκαλλιέργειες, μεταποίηση προϊόντων), συλλογικά μέτρα που αφιερώνουν την προσοχή τους στο συμφέρον του συνόλου του τομέα έχουν μεγαλύτερη προτεραιότητα από τις επενδύσεις σε επιχειρήσεις. Προτεραιότητα αποτελεί επίσης η καταπολέμηση των περιβαλλοντικών προβλημάτων, συμπεριλαμβανομένης της ποιότητας των προϊόντων και τη διάθεσης των πλεονασμάτων ή των μη αξιοποιησιμων ειδών.

Η διαρθρωτική πολιτική στον τομέα της αλιείας αποτελεί επίσης συστατικό της πολιτικής για τη συνοχή: αφενός, οι ενισχύσεις της Κοινότητας προς τον τομέα συγκεντρώνονται κυρίως στις περιφέρειες που είναι επιλέξιμες δυνάμει των στόχων των διαρθρωτικών ταμείων που αφορούν συγκεκριμένες περιοχές· αφετέρου, επιδιώκει να ανταποκριθεί στις κοινωνικοοικονομικές δυσκολίες που προκαλούνται στις παράκτιες περιοχές από την αναδιάρθρωση του τομέα, δημιουργώντας θέσεις εργασίας και διαφοροποιώντας δραστηριότητες στις πλέον υποσχόμενες περιοχές, μέσω κοινών ενισχύσεων από διάφορα διαρθρωτικά ταμεία. Είναι συνεπώς ουσιώδους σημασίας να διασφαλιστεί η συνέργια των διαφόρων διαρθρωτικών ταμείων ώστε να εγγυάται η αποτελεσματικότητα των συνδυασμένων επιπτώσεών τους.

Έργα για τη στήριξη του αλιευτικού τομέα

Μεταποίηση προϊόντων (Βέλγιο)

Στην Αμβέρσα, δώδεκα εταιρείες μεταποίησης αλιευτικών προϊόντων, οι οποίες στεγάζονταν σε ετοιμόρροπα κτίρια στο κέντρο της πόλης, αναδιοργανώθηκαν σε τέσσερις νέες επιχειρήσεις σε βιομηχανική περιοχή πλησίον των μεταφορικών δικτύων. Έκτοτε ο κύκλος εργασιών των νέων επιχειρήσεων αυξήθηκε σημαντικά.

Υδατοκαλλιέργειες (Ηνωμένο Βασίλειο)

Η West Coast Aquaculture Ltd με έδρα το Argyll (Σκωτία) έτυχε ενίσχυσης για την κατασκευή και τον εξοπλισμό νέου, σύγχρονου συστήματος ανακυκλοφορίας ύδατος σε ιχθυογεννητικό σταθμό καλκανιού και για να διαφοροποιηθεί ώστε να αποφευχθεί η υπερβολική εξάρτηση από την εκτροφή σολομού. Μέχρι τα τέλη του έτους 2000, η εταιρεία αναμένει να συγκομίσει περίπου 450 τόνους καλκανιού ετησίως.

Συλλογική εκμετάλλευση της ακτογραμμής (Ισπανία)

Στη Γαλικία, πολλά έργα που έχουν ως στόχο τη συλλογική εκμετάλλευση της ακτογραμμής από παράκτιους αλιείς έδωσαν τη δυνατότητα να βελτιωθεί η διατήρηση των πόρων (δίθυρα μαλάκια) και ο ποιοτικός έλεγχος των αλιευτικών προϊόντων.